

Demokratiskt inflytande – i arrangörens makt

Om demokratisk inkludering och exkludering i hälso- och
sjukvårdspolitiken

Abstract

This study examines the ambiguous relationship between increased democratic influence between elections and democratic equality. Initiatives to strengthen the possibilities for citizens to affect public policy are being suggested by the 2014 Commission on Democracy in order to decrease democratic inequality, but what consequences can be expected from such initiatives? This study investigates the mode of participation, and suggests that different modes of participation excludes and includes different groups of society. Based on previous research within the field, theories are implemented into an extensive survey-study which investigates the respondent's attitudes towards political participation between elections in the healthcare sector. Multiple modes of participation are tested and the study shows that the attitudes towards different modes differ significantly, depending on social and demographical factors. Thus, the study suggests that the mode of participation and the setup of the participation will affect to what extent different groups participates. The mode of participation can therefore be used as a tool to control and strengthen democratic equality, or if neglected, increase the already skewed participation among different groups.

Key words: Democracy, equality, exclusion, participation, modes of participation

Word count: 19 886

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Frågeställning	2
1.2	Syfte	3
1.2.1	Inomvetenskapligt syfte	3
1.2.2	Utomvetenskapligt syfte.....	4
1.3	Vilken typ av demokratiskt deltagande?	5
1.3.1	För befolkningen mellan valen.....	5
1.3.2	Organiserat av offentligheten	5
1.3.3	Med påverkan på parlamentarisk politik	6
1.3.4	MOP-deltagande.....	7
1.4	Disposition	7
2	Teoretiska grunder och antaganden	9
2.1	Deltagandedemokrati och deliberativ demokrati	9
2.2	Representativitet.....	10
2.3	Pluralism.....	11
2.4	Hur sker deltagandet?.....	11
2.5	Vem deltar och varför?.....	12
2.5.1	Den socioekonomiska modellen.....	13
2.5.2	The Civic Voluntarism Model (CVM).....	14
2.5.3	Rational choice	15
2.5.4	Different democracy.....	16
2.5.5	Konstruktiva ansatser för ett jämlikt deltagande.....	18
2.6	Vilka är konsekvenserna av deltagande?	19
2.7	MOP-deltagande i praktiken	20
2.7.1	Hur praktiseras deltagandet?	20
2.7.2	Medborgardialog	21
2.7.3	Politiska områden och medborgarinflytande.....	21
3	Forskningsdesign	23
3.1	Avgränsningar	23
3.1.1	Från teori till praktik	23
3.1.2	Rumslig och tidsmässig avgränsning	24
3.1.3	Avgränsning i politiskt sakområde.....	24
3.1.4	Kausala mekanismer	25
3.1.5	Övriga avgränsningar	25
3.2	Analysmodell	25

3.3	Teoretiska utgångspunkter	26
3.4	Operationalisering av teorierna	27
3.4.1	Beroende variabler - deltagandeformen	28
3.4.2	Oberoende variabler	30
3.5	Hypotesprövning	31
4	Metod och tillvägagångssätt.....	33
4.1	En enkätstudie genomförd tillsammans med Region Skåne	33
4.1.1	Fallet.....	34
4.1.2	Skånepanelen och metodologiska överväganden.....	34
4.2	Vetenskapsteoretiska utgångspunkter	35
4.3	Validitet och reliabilitet.....	36
4.4	Enkätens utformning	37
4.5	Statistisk analys	38
5	Analys.....	40
5.1	Hypotes 1 – Tidskrävande deltagandeinitiativ	40
5.2	Hypotes 2 – Exponering av politiska åsikter.....	41
5.3	Hypotes 3 och 4 – Deltagande via digital teknik och deltagande som sker hemifrån	42
5.4	Hypotes 5 och 6 – Skriftliga och retoriska färdigheter	43
5.5	Hypotes 7, 8 och 9 – Abstraktion.....	44
5.6	Slutsatser	46
6	Resultat och diskussion	48
6.1	Framtida forskning	50
7	Referenser.....	52
8	Appendix 1 – Datatabeller	56
8.1	Övergripande.....	56
8.1.1	Generell information om respondenterna.....	56
8.1.2	Översättning av nominala oberoendevariabler som förekommer i datatabellerna.....	56
8.1.3	Samtliga variabler	56
8.2	Hypotes 1.....	58
8.3	Hypotes 2.....	59
8.4	Hypotes 3 och 4.....	60
8.5	Hypotes 5 och 6.....	65
8.6	Hypotes 7, 8 och 9.....	67
9	Appendix 2 – Följebrev och enkätundersökning	72

9.1	Följebrev.....	72
9.2	Enkätundersökningens samtliga frågor	73

1 Inledning

I demokratiutredningen 2000 (SOU 2000:1) återges en mörk bild av den svenska demokratins utveckling, med sänkt förtroende för de politiska partierna, minskande medlemsantal i de samma och sjunkande valdeltagande. Sedan dess har mycket vatten runnit under broarna och utredningen har fått en efterföljare, 2014 års demokratiutredning, som i SOU 2016:5 konstaterar att svensk demokrati står stark. Valdeltagandet har ökat i de tre senaste riksdagsvalen och utredningen menar att ”föreställningen om en partikris i stora drag kan avskrivas” (SOU 2016:5, 27-31). Men utredningen ser inte enbart ljus på demokratins tillstånd utan understryker framför allt brister i fråga om jämlikhet i det demokratiska inflytandet. Sammantaget handlar dessa utmaningar om ett socialt representativt underskott i partier, i folkvalda församlingar och ett ojämlikt politiskt deltagande i allmänna val. Denna klyfta har vidgats med åren. Socioekonomiskt resursstarka grupper är mer demokratiskt aktiva än resurssvaga grupper i så väl valdeltagande, partipolitiskt engagemang och de innehar ett högre förtroende för demokratin och dess processer. Skillnaderna mellan olika aktiva grupper kan ses som en spegling av andra segregerade strukturer i samhället, som sociala och ekonomiska sådana, och det går t.ex. att skönja betydande geografiska skillnader i valdeltagande (ibid., 27-50). Indikationer om sänkt legitimitet för den offentliga makten är att betrakta som ytterst allvarliga i en representativ demokrati, som utgår från att folkets makt i förtroende lämnas över till valda representanter. Annars riskeras tilliten vilket kan sägas vara en grundbult för ett lyckat demokratibygge (jmf. Lewin 2007, 56-65).

Lyckligtvis presenterar demokratiutredningen en ny demokratipolitik som ska vitalisera den svenska demokratin och på så sätt stärka förtroendet av den. Denna politik har målsättningen ”en hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande”. Detta ska framför allt ske genom två metoder. Dels genom ökat politiskt deltagande via nya och stärkta deltagandeformer mellan valen och dels genom robusta, rättssäkra och transparenta offentliga institutioner (SOU 2016:5, 27-50).

Om vi lämnar demokratiutredningen ett ögonblick och istället blickar åt statsvetenskaplig forskning inom området finns där en hel teoriskola som ifrågasätter kompatibiliteten i just begreppen jämlikhet och ökat deltagande. Teoriskolan som åsyftas kallar John Dryzek för ”different democracy” (Dryzek 2000, 57-58). Den diversifierade teoriskolan har gemensamt att den påpekar att det finns en inneboende konflikt i demokratiskt deltagande och deliberation, eftersom det demokratiska deltagandet karaktäriseras av ojämlikhet, vilket är en väl underbyggd slutsats i tidigare forskning (Verba & Nie 1972; Brady 1995; Dryzek 2000, 57-80; Leighley 1995). Sammantaget kan det sägas att resursstarka grupper förväntas delta i högre utsträckning än resurssvaga grupper. Different democrats,

som Dryzek (2000) benämner dem, utgår från ett identitetsperspektiv som inkluderar kön, klass, ålder och andra identitetsskapande dimensioner. Teoretikerna inom detta fält menar att deltagandets utformning inkluderar och exkluderar särskilda egenskaper – och därför uppstår ett för befolkningen icke-representativt deltagande. Different democracy-teoretiker har olika infallsvinklar och lösningar på problemet (jmf Dryzek 2000, Young 2002, Sanders 1997), men förenas i att det finns en icke önskvärd homogenitet i det demokratiska deltagandet (Dryzek 2000, 57-62). Den logiska slutsatsen utifrån denna premiss är att fler och starka påverkanskanaler innebär ett mer ojämnt inflytande, eftersom samma identitetsgrupper kommer att engagera sig i respektive påverkanskanal.

Demokratiutredningens lösning på det ojämlika demokratiska deltagandet är alltså fler och starka påverkanskanaler, samtidigt som different democracy-teoretikerna hävdar att det kommer leda till det motsatta – ett mer ojämnt demokratiskt deltagande. Dessa två polariserade nedslag lämnar oss i ett perplex tillstånd. Demokratiutredningen resonerar dock kring jämlikhetsproblematik och menar att en väg framåt är att erbjuda en bredd av olika initiativ eftersom olika initiativ kan tilltala olika grupper i samhället och tillvarata olika demokratiska värden (Gilljam & Karlsson 2015, 494). Kontentan av utredningen är dock tveklöst stärkta och fler deltagandekanaler, och detta utan att erbjuda ett robust svar på vilka konsekvenser detta förväntas få för den demokratiska jämlikheten. Utredningen skjuter som jag ser frågan på framtiden och menar att kommuner och landsting som nyttjar deltagandeformer mellan valen ska säkerställa att det inte leder till ojämnt inflytande (SOU 2016:5, 406-411).

Vad vi kan förvänta oss av stärkta och fler deltagandekanaler i fråga om det jämlika demokratiska deltagandet blir således en fråga som blir hängandes i luften. Det korta svaret är att det beror på vilken effekt denna demokratisatsning har på vilka som väljer att delta och påverka. Vilka de effekterna är känner vi inte till. Demokratiutredningens yttrande om att kommuner och landsting ska säkerställa att ojämlikhet inte uppstår är en god ambition, men det är en svår uppgift som bör ta avstamp i kunskap om vilka effekter deltagandeformen har på vilka som deltar. Detta utgör en viktig kunskapslucka inför formandet av moderna deltagandeinitiativ, som enligt demokratiutredningen är en av våra främsta metoder för att vitalisera en ojämlig demokrati. Kan verkligen fler och stärkta deltagandeformer lindra eller till och med förhindra det ojämlika politiska deltagandet, eller kommer det tvärtom att fördjupas till följd av ökade påverkansmöjligheter mellan valen? Till denna fråga finns inga entydiga svar och det är av stor vikt att förstå konsekvenserna som olika deltagandeformers utformning har på vilka som kan förväntas delta, inte minst om målsättningen med de ökade deltagandeinitiativen är en ökad demokratisk jämlikhet.

Detta är området som den här studien kommer att fördjupa sig i. Vilken betydelse har egentligen formen av politiskt deltagande för vem som deltar? Spelar det någon roll hur deltagandet utformas eller är det enbart andra determinanter, som socioekonomiska sådana, som avgör vem som kan förväntas påverka politiken?

1.1 Frågeställning

Studiens frågeställning tar utgångspunkt i kontroversen mellan ökat demokratiskt deltagande och ökad jämlikhet. Orsaken till att det finns en konflikt mellan dessa två begrepp är att deltagandet i sig är exkluderande enligt teoriskolan different democracy, vilket beskrivs i inledningen. Vad dessa exkluderande strukturer utgår från skiljer sig i forskningen, det kan exempelvis vara etnicitet, socioekonomi, kön, ålder med mera (Dryzek 2000, 57-58). Exkluderingen i deliberativa deltagandeformer bygger enligt teoretikerna Young och Sanders på att uttrycks sättet i dem är formellt, logiskt, konfrontativt och opassionerat (ibid., 62-67), vilket skapar ett klimat som passar vissa grupper men inte andra. De exkluderande och inkluderande mekanismerna kommer att fördjupas under studiens gång och inte minst i kapitel 2 där teoretiska utgångspunkter diskuteras. Idag finns få kartlagda empiriska observationer av vilka effekter formen för deltagande har på vilka som faktiskt väljer att delta och påverka. Denna kunskapslucka utgör grunden för denna studie, som utgår från följande frågeställning: *Vilken betydelse har formen av demokratiskt deltagande för olika samhällsgruppers deltagande?*

Frågeställningen kommer att besvaras via en omfattande enkätundersökning om människors attityder till demokratiskt deltagande. Enkätundersökningen genomförs i samverkan med Region Skåne. Studien utförs inom hälso- och sjukvårdspolitiken, denna och andra avgränsningar diskuteras i kapitel 3.1.

1.2 Syfte

Syftet med studien diskuteras utifrån de två perspektiven inom- och utomvetenskapligt syfte. Det inomvetenskapliga syftet motiverar studien utifrån ett akademiskt perspektiv och det utomvetenskapliga syftet utifrån ett samhällsligt perspektiv.

1.2.1 Inomvetenskapligt syfte

Denna studie tar avstamp i att undersöka något empiriskt relevant som pragmatiskt ska bidra till hur demokratiskt deltagande mellan valen kan nyttjas för att bidra till demokratisk jämlikhet istället för att motverka det. Men eftersom studien har en utpräglad statsvetenskaplig utgångspunkt och en omfattande teorianvändning finns även inomvetenskapliga syften med studien.

Det teoretiska avstampet tas från fältet ”different democracy” som har beskrivits i inledningen (Dryzek 2000, 57-58). Studiens frågeställning har betydelse för denna teoriskola, och utgör ett välbehövligt empiriskt bidrag till en teori som har tyngdpunkt på politisk filosofi i jämförelse med empirisk forskning. Om formen för deltagande har betydelse för vilka grupper som deltar kan det nyansera different democracy-teorin genom att påvisa att det är hur deltagandet görs som är avgörande för hur exkluderande eller inkluderande deltagandet är.

Denna studie tar avstamp i flertalet teorier om vad som tidigare har visats vara viktigt för att demokratiskt delta, så som socioekonomi, egenintresse, politiskt

nätverk med mer. Dessa teorier beskrivs mer ingående i stycke 2.5. Denna studie utgör ett bidrag till dessa teorier eftersom den kommer att undersöka vilka effekter dessa förklarande variabler har för olika former av deltagande. Detta har delvis gjorts i dessa studier, där givetvis någon eller flera deltagandeformer har analyserats. Min tolkning av forskningsfältet är dock att generella determinanter för demokratiskt deltagande – oavsett deltagandeform – har varit vad tidigare forskning sökt. Den här studien intresserar sig istället för just olikheterna i determinanterna – baserat på deltagandets form.

Forskningsfältet demokratiskt deltagande är omfattande och rymmer allt ifrån politisk filosofi till kvalitativa undersökningar om en enskild deltagandeincident. I Leighleys forskningsöversikt av fältet demokratiskt deltagande konstateras att det behövs kompletterande forskning inom fältet för *hur* människor påverkar politiken (Leighley 1995, 195-198), vilket jag är beredd att instämma i. Empirisk forskning med kartlagda resultat av detta hur – eller deltagandeformen som jag väljer att kalla det – är av stor vikt vid utvecklingen av en modern demokrati. Till detta fält avser den här studien bidra med ny teoretisk kunskap om deltagandeformens betydelse för ett jämlikt demokratiskt utövande.

Förhoppningen är att studiens resultat ska formera en vägvisning om vilken betydelse deltagandeformen har för olika grupper i samhället. Denna kunskap bör kunna nyttjas för teoriutvecklande ansatser inom statsvetenskapen genom att nyansera tidigare forskningsresultat om vem som deltar och varför de deltar.

1.2.2 Utomvetenskapligt syfte

Deltagande mellan valen tillskrivs onekligen stark tilltro i demokratiutredningen som föreslår att bredda och stärka deltagandemöjligheterna mellan valen för ett ökat och mer jämlikt deltagande (SOU 2016:5, 30). Att undersöka förhållandet mellan begreppen ökat deltagande mellan valen och jämlikt deltagande ramar in det utomvetenskapliga syftet med denna studie. Närmare bestämt är det att finna konstruktiva svar på om och hur olika deltagandeformer attraherar eller repellerar grupper i befolkningen. Genom att få svar på hur olika grupper förväntas delta i olika typer av deltagandeinitiativ mellan valen kan deltagandeinitiativen designas på ett sätt som inkluderar istället för exkluderar. Karaktärsdrag i deltagandet som inte har någon signifikant påverkan på vem som deltar är givetvis också av intresse, eftersom detta indikerar att hänsyn inte behöver tas till denna faktor vid inrättandet av ett deltagandeinitiativ. Att få kunskap om hur olika samhällsgruppers deltagande är relevant eftersom det kan belysa såväl möjligheter som hinder för mellanvalsdeltagandet, vilket i sin tur kan bidra till en bättre folklig representation.

Denna studie utförs inom hälso- och sjukvården, något som kommer diskuteras närmare i kapitel 4.1. Enligt Novus rapport *Viktigaste politiska frågan* (2017) rankas hälso- och sjukvårdspolitik högst. Det går nästan dagligen att läsa om hälso- och sjukvårdsrelaterade frågor i morgontidningarna. Folkliga uppror uppstår över hela landet i och med politiska förändringar av hälso- och sjukvården. Vården är med andra ord ett område med stort samhälleligt engagemang och utgör därför en lämplig arena att studera demokratiskt deltagande i eftersom det inte kan sägas vara

ett sakområde som inte engagerar, vilket annars kunde vara en förklaring till resultat om lågt deltagande.

Det finns även ett egenvärde i att förstå det politiska engagemanget för detta samhällsrelevanta område. Det finns ett behov av att förstå hur just hälso- och sjukvårdspolitiken bör vitaliseras för att skapa legitimitet och transparens. Li et al. (2015) understryker att de främsta motiven med att skapa delaktighet i hälso- och sjukvårdspolitiken är just ökad besluts kvalitet, legitimitet, förbättra ansvarsutkrävandet och även för att utbilda och stärka befolkningens politiska kapacitet (Li et al., 2015, 14).

1.3 Vilken typ av demokratiskt deltagande?

Redan nu vill jag klargöra vilken typ av demokratiskt deltagande som studien hanterar och varför denna avgränsning görs. Demokratiskt deltagande kan sägas vara ett vitt begrepp som utgörs av allt som har någon politisk bäring i en demokrati, med andra ord en väldig bredd av aktiviteter. Allt från politiska diskussioner i hemmet till att leda en regering. Min definition av demokratiskt deltagande tar avstamp i tre avgränsningar som diskuteras nedan. Denna definition kommer i resterande del av studien refereras till som MOP-deltagande, som står för deltagande i form av *mellanvalsaktivitet som är offentligt organiserad, med parlamentarisk påverkan*. Observera att studiens övriga avgränsningar diskuteras i kapitel 3.1.

1.3.1 För befolkningen mellan valen

Utgångspunkten för definitionen är demokratiutredningens begrepp mellanvalsaktivitet, som innebär andra sätt att utöva inflytande på än via de allmänna valen eller via politiska partier (SOU 2016:5, 30). De två primära befintliga möjligheterna till politisk påverkan exkluderas alltså. Detta hänger väl ihop med demokratiutredningens förslag om att de påverkanskanalerna behöver kompletteras genom andra stärka deltagandemöjligheter, eftersom valdeltagandet och de politiska partierna lider av jämlikhetsproblem (SOU 2016:5, 117-196). Valdeltagande och deltagande i politiska partier är givetvis två avgörande påverkanskanaler i en (parti-)demokrati som också kan rymma lösningarna för en mer jämlik demokrati, men denna studie har ett annat fokus.

Vidare utgår definitionen från deltagande avgränsat till att enbart röra den civila befolkningen, dvs. inte exempelvis politikerns påverkan eller en myndighets möjlighet att lämna remissvar.

1.3.2 Organiserat av offentligheten

Demokratiutredningen skiljer på formella och informella påverkanskanaler. Formella kanaler kan t.ex. vara folkomröstningar, medborgarförslag, medborgardialoger medan informella kanaler kan vara t.ex. demonstrationer, mediekampanjer, namninsamlingar eller direkta kontakter med politiker (SOU 2016:5., 27). Li et al. (2015) definierar ”public involvement” som passiva och aktiva processer som används av offentligheten eller en organisation för att interagera med allmänheten och dess representanter. (Li et al. 2015, 15).

Den här studiens definition och avgränsning av begreppet demokratiskt deltagande inspireras av dessa två nämnda definitioner. Med ”organiserat av offentligheten” syftar jag på deltagande som initieras av offentligheten för att involvera allmänheten i politiska processer. Med offentlighet avses i detta sammanhang offentligt finansierade och politiskt styrda organisationer och organ.

Aktiviteter som ryms i denna definition är exempelvis sådant som lyfts i demokratiutredningens formella påverkanskanaler: Medborgardialoger, folkmotioner och e-votering. Men det går givetvis att tänka sig mycket annat, även sådant som ej praktiserats ännu, t.ex. uppringande intervjuer för att kvalitativt rådfråga befolkningen eller offentligt sanktionerade internetforum. Något som inte ryms är att demonstrera eller att skriva en debattartikel om en politisk sakfråga - eftersom detta inte är initierat av offentligheten.

Motivet till denna avgränsning är att specifikt undersöka hur deltagandeinitiativ kan arrangeras av offentligheten för att skapa och säkerställa kanaler för jämlikt inflytande. Att i offentligt erbjudna påverkanskanaler känna till inkluderande och exkluderande mekanismer skapar möjligheter att i viss mån påverka vem som förväntas delta samt att påverkanskapaciteten i initiativen kan säkerställas. Det sistnämnda är viktigt eftersom deltagandeinitiativ som ger förhoppningar om påverkan som sedan inte infrias kan underminera förtroendet för demokratin (SOU 2016:5, 43). Att deltagandet har konkret effekt istället för enbart en symbolisk sådan är givetvis avgörande för att öka förtroende och besluts kvalitet. Vilket för oss in på nästa del av begreppets definition och avgränsning.

1.3.3 Med påverkan på parlamentarisk politik

Definitionen ”med påverkan på parlamentarisk politik” syftar på deltagande med en direkt anknytning till politik som förs i de politiska parlamenten av förtroendevalda politiker. Deltagande med parlamentarisk koppling är särskilt intressant eftersom det, till skillnad från deltagande utan parlamentarisk koppling, kan fungera som ett transparent och relevant komplement till den representativa demokratin. Detta är i sin tur viktigt om den medborgerliga delaktigheten ska leda till ökat förtroende för de institutionaliserade politiska processerna.

Denna form av deltagande innebär inte att deltagandet måste vara direktdemokratiskt, men deltagandet ska ha en påverkan på den parlamentariska politiken. Detta kan ske genom t.ex. direktdemokratisk röstning men även i form av samtal med politiker. Med andra ord kan det vara både initiativ som har avgörande inflytande över beslut men även initiativ som har en rådgivande eller

påverkande effekt på politiker. Det kan handla om att initiera politik (t.ex. via en folkmotion) eller uttrycka sin åsikt om ett befintligt förslag (t.ex. e-votering).

MOP-deltagande som helhet utgörs dock av deltagandeinitiativ som är organiserade av offentligheten, så ett samtal med en politiker på matvarubutiken kvalificerar inte. Det gör däremot en offentligt organiserad fokusgrupp som innebär samtal mellan politiker och befolkning. Det finns en avgörande skillnad mellan dessa två samtalsaktiviteter, där det offentligt organiserade initiativet kan deklarerats offentligt, dokumenteras och granskas. Verba och Nie definierar denna del av deltagandet på ett likartat sätt, genom att det är när civila medborgare deltar med syfte att direkt eller indirekt influera politiska representanter och de beslut de fattar (Verba & Nie 1972, 2-3).

1.3.4 MOP-deltagande

Via dessa tre delar av definitionen demokratiskt deltagande görs med andra ord en kraftig avgränsning av begreppet: Deltagande mellan valen för den civila befolkningen, organiserat av offentligheten som påverkar den parlamentariska politiken. I den fortsatta studien kommer denna typ av deltagande att förkortas MOP-deltagande (mellanvalsaktivitet, offentligt organiserat, med parlamentarisk påverkan).

Slutligen bör det understrykas varför begreppet deliberativ demokrati valts bort till förmån för demokratiskt deltagande. Deliberativ demokrati insinuerar hur deltagandet ska ske – på ett deliberativt sätt, via diskussion och lärande. Detta är givetvis något som karaktäriserar flera deltagandeinitiativ som kan tänkas rymmas inom studiens definition av demokratiskt deltagande, men det är inte uteslutande så att alla deltagandeinitiativ inom definitionen är deliberativa, ex. e-votering i en förutbestämd sakfråga.

1.4 Disposition

Efter den nu avslutade inledningen som beskriver uppsatsens ämnesområde, motiv och frågeställning följer nu ett kapitel om teoretiska grunder och antaganden. I detta kapitel placeras studien i förhållande till angränsande forskningsfält och det teoretiska ramverket presenteras. Eftersom demokratiskt deltagande utgör en omfattande praktik i offentliga organisationer i hela Sverige kommer även praktiken kort att beskrivas för den oinvigde läsaren. I kapitel 3 beskrivs forskningsdesign inklusive diverse avgränsningar. I detta kapitel redogörs även för hur de presenterade teorierna konkret nyttjas i den här studien. I kapitel 4 beskrivs tillvägagångssättet för studiens empiriska analys, en omfattande enkätundersökning i samverkan med Region Skåne. I detta kapitel diskuteras även enkätens utformning utifrån ett metodologiskt perspektiv tillsammans med de statistiska metoder som används. I kapitel 5 analyseras enkäten genom nio hypoteser som alla undersöker deltagandeformens betydelse. Resultaten föranleder en diskussion och tankar om

framtida forskning, vilket sker i kapitel 6. Slutligen bifogas enkäten i sin helhet som bilaga tillsammans med samtliga datatabeller som ligger till grund för analysen i kapitel 5.

2 Teoretiska grunder och antaganden

Demokratiskt deltagande är, som beskrivet i inledningen, ett diversifierat och brett område. I detta kapitel placeras studien i denna bredare kontext genom att ta avstamp från tidigare forskning. Forskningsfältet beskrivs utifrån vad som anses vara relevant för just den här studiens analys. Detta sker genom att börja i mer abstrakta politiska filosofier om deltagandedemokrati, representativitet och pluralism. I och med detta görs vissa grundantaganden för den här studien. I den senare delen av kapitel 2 beskrivs empirisk forskning om demokratiskt deltagande med fokus på vem som deltar och varför. Hur de beskrivna teorierna inkorporeras i den här studien diskuteras i kapitel 3 om forskningsdesign.

2.1 Deltagandedemokrati och deliberativ demokrati

Inom demokratiteorin finns flera olika uppfattningar om hur det demokratiska styrelseskicket bör tas i uttryck. En grov indelning är att skilja på elitdemokrati, deltagandedemokrati och deliberativ demokrati. Elitdemokratien förespråkar att ett fåtal, eliterna, styr över folket under premissen att de fått folkets stöd via val. Ett allt för starkt direkt folkstyre anses vara farligt för att det kan skapa instabilitet och därutöver anses folket vara för okunnigt för att påverka politiska beslut. Därmed inskränks folkets deltagande till att enbart rösta (Lundström 2009, 24-26). Denna idealtyp kommer inte att diskuteras vidare då den här studien tar avstamp i de andra två nämnda idealtyperna, nämligen deltagandedemokrati och deliberativ demokrati.

Deltagandedemokratien har förts fram av tänkare som Jean-Jacques Rousseau, John Stuart Mill, Hannah Arendt och Carole Pateman. De menar att ett brett folkligt deltagande är ett viktigt inslag i demokratin. Argumenten för detta är flera. Dels kan deltagandet ses som en medborgerlig dygd, vilket går tillbaka till Aristoteles och republikanismen i det antika Rom. Dels kan deltagandet ses som en fostrande åtgärd som bidrar till moralisk utveckling av samhällsmedborgarna. Med detta sagt så kan deltagandedemokratien både betraktas som ett medel, för fostrande och för gedigna beslut, och som ett värde, där folkviljan styr (ibid., 27-29).

Deliberativ demokrati tar sin utgångspunkt i det deltagardemokratiska idealet men för resonemanget vidare. Jürgen Habermas är en av de mest framstående teoretikerna inom denna demokratitradition (ibid., 29-31). Deliberativ demokrati tar avstamp i att vidareutveckla demokratins och deltagandets former. Anhängare av denna skola påpekar ofta att samtida representativa demokratier karaktäriseras av personliga agendor, vinningar och kändisskap. Istället förespråkas en demokrati som bygger på informerad debatt och förutsättningslös diskussion (Held 2006, 232). Inom deliberativ demokrati värderas reflektion, diskussion och lärande högt.

Deliberativt deltagande ska bidra till välgrundade politiska uppfattningar som nås via samtalet som bäddar för att nya perspektiv och synvinklar. Att uppnå moralisk kunskap om vad som är rätt och fel är ett av huvudsyftena med det deliberativa samtalet och därför är målsättningen inte konsensusbeslut utan processen i sig. Genom den kan stärkta medborgare med autonoma ståndpunkter uppnås. Habermas menar att detta kan infrias om det deliberativa samtalet utgår från vad som benämns ”ideal speech situation”, vilket utgår från att alla deltagare opartiskt kan väga olika argument mot varandra, baserat på argumentens logik utan fördunkling eller vilseledning. Deltagarna ska drivas av transparens och rationalitet och inget annat (Lundström 2009, 29-33).

Orsaken till att inkludera detta politisk teoretiska avsnitt i denna betydligt mer pragmatiska studie är att påvisa att det finns stora skillnader i demokratiideal. Det är också relevant att påpeka att studien framför allt utgör ett relevant bidrag till deliberativ och deltagandedemokratisk statsvetenskap, eftersom det är i denna härad som MOP-deltagande kan tänkas utövas.

2.2 Representativitet

Representativitet utgör ett nyckelbegrepp inom representativa och deltagandedemokratier – eftersom vem som deltar och vem denne kan antas representera blir av stor vikt för att säkerställa demokratisk jämlikhet. Begreppet representativitet är mångtydigt eftersom det kan fånga olika typer av representation, men den generella betydelsen utgår från i vilken utsträckning representanterna speglar de representerade. Ett sätt att kategorisera representativiteten är via social representativitet och åsiktsrepresentativitet. Social representativitet utgörs av egenskaper så som kön, inkomst, utbildning och ålder. Åsiktsrepresentativitet består istället av hur väl just åsikter representeras. Lewin visar hur dessa två representationskategorier inte alltid överensstämmer, alltså att åsikterna och den sociala bakgrunden inte alltid hänger samman. Den logiska slutsatsen är därmed att en representationskategori kan åsidosättas av den andra (Lewin, 1980). Därför är det viktigt att tydliggöra vilken typ av representation som åsyftas i sammanhang om representation. Andra forskare menar att åsikts- och social representativitet inte går att särskilja alls, och att en social överrepresentation innebär att vissa åsikter också får ökat utrymme (Wide & Gustafsson 2001, 26-29).

James Bryce skriver 1910 i ”The hindrance of good citizenship” att politiska aktörer bör vara ärliga nog att söka allmänhetens vilja snarare än att försöka säkra sina egna intressen på bekostnad av samhället (Verba & Nie 1972, 11). Denna tudelning mellan personlig vinning och allmänhetens bästa ringar in en problembeskrivning kopplad till representativitet. Om förtroendevalda alltid sökte allmänhetens bästa skulle skev politisk representation vara ett mindre problem där representativitet enbart kan motiveras utifrån ett epistemologiskt perspektiv, där olika individers kunskap var det eftersträvarsvärda med en god representativitet. Eftersom så inte är fallet menar jag att representativitet bör analyseras utifrån båda perspektiven. Social representativitet säkerställer inte åsiktsmässig

representativitet. På samma sätt kan inte åsiktsrepresentativitet förväntas utan att överhuvudtaget ta hänsyn till den sociala representativiteten. Oavsett hur dessa två kategorier samvarierar kan social och åsiktsmässig representativitet motiveras utifrån ett demokratiskt perspektiv.

I den här studien är inte representativitet i MOP-deltagande i relation till någon population vad som står i centrum, utan istället hur olika determinanter påverkar attityder till deltagande. Signifikanta skillnader mellan olika grupper (baserade på t.ex. åsikt och bakgrund) säger oss dock mycket om vilken typ av representation som kan förväntas. Analysmodellen beskrivs närmare i kapitel 3.

2.3 Pluralism

Den pluralistiska teoriskolan, som denna studie bör ses som ett bidrag till, är ett område som väl kan kopplas samman med deltagandedemokrati och representativitet – då den baseras på mångfald. Robert Dahl definierar den utifrån fem kriterier. Kortfattat bygger de på att det ska finnas möjligheter till deltagande med politisk effekt, jämlika val, fullgoda informationskanaler, makt över att definiera den politiska dagordningen och slutligen ett inklusionskriterium, alla som lyder under politiken ska också få vara med och påverka den (Dahl 1989). Pluralismen utgår från att det råder en konkurrensliknande situation om makten, där olika grupper, föreningar, organisationer m.fl. strider för sina intressen. Pluralisterna menar att motsättningar och skilda intressen är demokratins jämviktsläge och en förutsättning för demokratisk samhällsutveckling (Held 2006, 158-165).

Den pluralistiska synen kan tyckas ha en relativt optimistisk syn på den västerländska demokratin (jmf. *ibid.*, 162-163). Kritiska demokratiperspektiv är återkommande i denna studie och det finns flera studier som ifrågasätter det pluralistiska idealtillståndet, t.ex. hur legitimt det egentligen är och hur väl olika grupper i samhället åtnjuter systemet (jmf. *ibid.*, 166-172). I denna studie så är den pluralistiska utgångspunkten närvarande, med en förståelse om att maktkonkurrens mellan olika intressenter råder och att detta tillstånd bäddar för legitim politik med en mångfald av politiska perspektiv.

2.4 Hur sker deltagandet?

Politisk deltagande kan praktiskt ske på en mängd sätt. Eftersom denna studie gör en avgränsning utifrån MOP-deltagande är det inte motiverat att gå på djupet i detta område, utan enbart en överblick av hur deltagandeformerna har kategoriserats i tidigare forskning kommer att beskrivas. Dalton gör en kategorisering av demokratiskt deltagande i form av röstning, kampanjande, direkt kontakt med makthavare, gruppaktiviteter och protest (Dalton 2008, 32-36). I Verba och Nies

studie från 1972 inkluderas en bredd av deltagandeformer som antagligen ligger till grund för Daltons gruppering, grovt indelat i kampanjande, röstning, kooperativ aktivitet och uppsökande kontakt med representanter för offentligheten (Verba & Nie 1972, 56-81). I den senare studien av Verba, Schlozman och Brady (1995) definieras också formen för deltagande på ett diversifierat sätt, t.ex. röstning, kampanjande, protest, samhällsengagemang och samröre med en politisk organisation (Verba et. al 1995, 37-48). Tidigare fanns en tro på att deltagande personer ofta nyttjar många olika deltagandekanaler parallellt, men studier har visat att så inte är fallet. Individer tenderar istället att välja deltagandekluster, baserat på Verba och Nies nämnda typologier, som lämpar sig för dem (Dalton 2008, 32-36).

I forskningen är demokratiskt deltagande ofta operationaliserat som valdeltagande, antagligen eftersom detta är en traditionell demokratiform som också utgör fundamentet för den representativa demokratin. Det är därutöver ett relativt lätthanterligt format av demokratiskt deltagande i empirisk forskning och det finns få empiriska studier som analyserar deltagande av andra slag än valdeltagande (Leighley 1995, 195-196). Aggregerade slutsatser som utgår från deltagande via röstsedeln är vanligt förekommande inom fältet (jmf. Dalton 2008, 59-63), vilket bäddar för felaktiga slutsatser och ett missriktat fokus – om deltagandeformen har någon relevant betydelse för hur deltagandet sker. Detta är något den här studien gräver djupare i. Studien argumenterar för att demokratiskt deltagande inte bör analyseras som ett homogent koncept, utan att deltagandet kan ske på mängder av sätt med varierande implikationer. Det är därför viktigt att typ av deltagande preciseras vid teoretiserande och inte minst att deltagandeformens betydelse får ta större plats inom forskningsfältet.

2.5 Vem deltar och varför?

Denna studie undersöker deltagandeformens effekt på vem som deltar, och därför är en given utgångspunkt att studera hur tidigare forskning besvarat frågeställningen om vem som deltar. Att det finns strukturer i deltagandet visar SOU 2016:5 (27-50) rent empiriskt, både vad gäller valdeltagande och deltagande i politiska partier. Dessa strukturer förvånar inte eftersom de väl överensstämmer med tidigare forskning, som har funnit en rad förklarande variabler till vem som engagerar sig i demokratiskt deltagande.

Denna forskning ligger till grund för den här studiens teoretiska utgångspunkter. I samband med att deltagandeformen analyseras utifrån vem som deltar är det ett naturligt och kunskapsackumulerande val att utgå från den forskning som förklarar varför människor väljer att delta i politiken generellt eller specifikt i olika deltagandeformer. Med dessa teorier som grund kan deltagandeformens effekt undersökas baserat på tidigare kunskap, och studien kan i sin tur även bidra till teoriutveckling av de beskrivna teorierna. I kapitel 3 beskrivs hur de teorier som presenteras i det här stycket kommer att användas i studiens analys.

I slutet av detta stycke beskrivs även konstruktiva initiativ som studerats i relation till vem som deltar och hur politiskt svaga grupper kan mobiliseras. Detta

är en relevant aspekt för denna studie som intresserar sig jämlikt deltagande, trots att dessa teorier inte nyttjas i studiens analys.

2.5.1 Den socioekonomiska modellen

Den vanligast förekommande förklaringen till vem som väljer att delta politiskt är vad som kommit att kallas ”The Socioeconomic Status Model”. Denna modell bygger på socioekonomiska förklaringar och är påvisad i flertalet studier (Milbrath & Goel, Verba & Nie 1972, Verba et al 1995, Strömblad 2003, Leighley 1995). Modellen har visat sig ha stor betydelse i flera studier, och den har visat sig ha stor relevans oavsett form av deltagande (Leighley 1995, 183). Detta är en slutsats som är särskilt relevant för den här studien som prövar om deltagandeformen i sig har en betydande roll, eller om det är andra determinanter som påverkar oavsett hur deltagandet sker. Den socioekonomiska modellen bygger på att individer har olika kapacitet och motiv till att delta och att detta är vad som förklarar kraftiga variationer i deltagande mellan olika socioekonomiska grupper. Strömblad visar att det dessutom kan uppstå kontextuella, förstärkande effekter i segregerade bostadsområden. Han påvisar hur den socioekonomiska effekten förstärks av att andra individer i den geografiska närheten influerar beteenden i det politiska deltagandet. Det uppstår en kontext som underlättar eller hindrar politiskt deltagande, utöver individens predikterade beteende baserat på socioekonomi (Strömblad 2003).

Socioekonomi har operationaliserats på likartade sätt i studier som nyttjar denna modell, och innefattar i regel utbildningsnivå, inkomst och sysselsättning. Det har visats att utbildning har den mest omfattande effekten på deltagande via flertalet studier (Leighley 1995, 183-188). Leighley förordar multivariata analyser eftersom att flera olika demografiska faktorer ofta gemensamt bidrar till att förklara deltagandet (ibid., 183-184). Detta är något som den statistiska analysen i den här studien nyttjar och också påvisar, vilket sker i kapitel 5. Leighley resonerar om att det i multivariata analyser går att uttyda ett livscykel-perspektiv. Deltagandet ökar med åldern, eftersom yngre är mer mobila och mindre integrerade i samhället (med undantag för de absolut äldsta och mer krävande deltagandeformer). Studier har även undersökt om kön har någon påverkan på deltagandet, och där återfinns inga entydiga svar i forskningen. Vissa studier visar att män är mer delaktiga men att detta förändrats över tid (ibid., 183-188). I Sverige röstar kvinnor i högre grad än män, äldre i högre grad än yngre, födda i Sverige i högre grad än utlandsfödda och precis som den socioekonomiska modellen pekar på, högutbildade i högre utsträckning än lågutbildade (SOU 2016:5, 120-121).

Den socioekonomiska modellen är sammantaget en robust och vanligt förekommande förklaringsmodell som kan nyanseras genom fler demografiska variabler. Den har i nämnda studier en betydande förklaringskraft och socioekonomiska skillnader bör därför ses som ett av de främsta hindren för jämlikt demokratiskt deltagande.

2.5.2 The Civic Voluntarism Model (CVM)

Verba, Schlozman och Brady (1993) skriver om vad som förklarar den socioekonomiska standardmodellens gedigna förklaringskraft genom att studera andra förklarande variabler, som de menar har en särskild distribution i olika socioekonomiska grupper. Studien avser en amerikansk kontext och slutsatserna är sammantaget att människor deltar om de kan, om de vill eller om någon tillfrågade dem (Dalton 2008, 57-59). Studiens förklarande variabler är ekonomiska resurser, fritid och vad författarna kallar för samhällliga färdigheter (civic skills), som delas in i organisatoriska, kyrkliga och arbetsfärdigheter. Samhällliga färdigheter operationaliseras genom ett flertal mått inklusive ett glosprov, där individens förmåga att agera som en aktiv samhällsmedborgare står i centrum. De förklarande variablerna studeras utifrån politiska aktiviteter som innefattar att ge tid, att ge pengar eller att rösta – detta är alltså studiens sätt att se på deltagandeformen (Brady et. al. 1995, 273-276).

Ekonomiska resurser samvarierar inte helt oväntat med socioekonomi. Men den socioekonomiska samvariationen gäller inte fritid då de med lägst utbildning har mest fritid. Studien visar att de samhällliga färdigheterna samvarierar med utbildning, men i olika grad beroende typ av färdighet (ibid., 273-276). Sammantaget visar studien att tid, pengar och samhällliga färdigheter bidrar till att förklara politiska aktivitet. Författarna kontrollerar för politiskt intresse men det visar sig inte väga ut effekterna av övriga förklarande variabler. Trots samvariationen med socioekonomi så menar de att modellen bidrar till att nyansera den socioekonomiska standardmodellen. Därutöver visar CVM-modellen även att det finns förklarande variabler på gruppnivå, utan koppling till socioekonomi, som också är av betydelse för att förklara deltagande. En viktig slutsats för denna studie som undersöker formen för demokratiskt deltagande är att olika politiska deltagandeformer (röstning, donera pengar till politiska rörelse, volontera) förklaras i olika grad av ekonomiska resurser, fritid och samhällliga färdigheter (Brady et. al. 1995). Detta är således en indikation om att deltagandeformen har betydelse, även om dessa politiska aktiviteter skiljer sig kraftigt från varandra. Huruvida detta resultat är aktuellt för en mer homogen deltagandetyp (MOP-deltagande) återstår att se.

Samma författare har kommit ut med boken *Voice and Equality* (1995) som djuplodande undersöker demokratiskt deltagande av olika former, och överensstämmer i hög utsträckning med artikelns resultat. Studien avser bidra med en mer eller mindre komplett modell över vem som deltar och varför, återigen i en amerikansk miljö. Trots studiens ambitiösa förklarande ansats medger författarna att demokratiskt deltagande inte kan förklaras av en enskild modell, oavsett antalet förklarande variabler, eftersom den sociala kontexten är för komplex. Modellen kallar de för *The Civic voluntarism Model (CVM)*. Modellen tar avstamp i att orsaken till politisk inaktivitet grundas i att en person inte kan, inte vill eller för att den inte tillfrågats. I andra ord förklaras deltagandet via resurser, politiskt engagemang och rekrytering. Detta känns igen från den refererade artikeln ovan bortsett från rekrytering. Resurser operationaliseras på samma sätt (tid, pengar och

samhälleliga färdigheter). Politiskt engagemang operationaliseras via politiskt intresse, vilja om att göra skillnad med mera. Rekryterande nätverk behandlar en individs sociala nätverk och kopplingar till politik och föreningsliv (Verba et. al. 1995, 267-287).

Studien illustrerar hur de förklarande variablerna i CVM-modellen har betydelse för demokratiskt deltagande i olika former, och liksom artikelns resultat visar studien att olika former av demokratiskt deltagande förklaras av modellens delar i olika grad. Resultatet är sammantaget en varierad påverkan mellan olika grupper i de undersökta deltagandekanaler. Exempelvis så påverkar de mest aktiva i flertalet kanaler, t.ex. genom att närvara på flera demonstrationer. De med mycket pengar deltar i högre utsträckning. De med mycket fritid likaså, men det är en svagare determinant. Rekryterande nätverk har en stark förklaringskraft för individers sammantagna deltagande. Författarna påpekar att fundamenten för demokratiskt deltagande grundas i den amerikanska sociala stukturerna (på 70-talet) - via familj, skola, jobb och kyrka (ibid., 369-390, 509-518).

CVM-teorin är en av de mest holistiska teorierna inom fältet och flera aspekter som den påvisar kommer att inkluderas i den här studiens enkätundersökning och analys. Strömblad menar att CVM-teorin kan uppfattas som tautologi i det avseende att individer med kapacitet och motivation till att delta också gör det, men att modellen har sin styrka i att förklara varför dessa individer väljer att delta, baserat på de olika variablerna som ligger till grund för teorin (Strömblad 2003, 7).

2.5.3 Rational choice

Det florerar gott om rational choice-teorier inom fältet politisk deltagande (Leighley 1995, 182). Individers politiska agerande förklaras utifrån begrepp som incitament, resurser och kostnad. Detta kan ses som en effektiv förklaringsmodell, inte minst eftersom det mesta kan översättas till just incitament eller kostnader. Detta gäller även CVM. T.ex. så kan en individ med litet rekryterande nätverk sägas stå inför ett större hinder med en högre kostnad för att delta. Modellens användningsområde kan därför ifrågasättas, då den snarare fungerar som ett ramverk som kan härbärgera andra teorier med en mer explicit förklarande ansats. Av denna orsak är det inte helt självklart vilka teorier som bör uppfattas som rational choice-teorier.

Ett etablerat begrepp som härstammar från deltagandeforskning inom stadsplanering är NIMBY – not in my back yard. Detta ser jag som en teori som väl kvalificerar för rational choice-skolan. Detta begrepp belyser den skevhet i deltagande som kan uppstå av att personer som emotsätter sig frågor överröstar ett överlag passivt stöd. Kostnaden att utsättas för en försämring som drabbar en själv är relativt hög, därför är det rationellt att engagera sig mot frågan. Däremot samlar ett överlag passivt stöd inte lika engagerade medborgare (jmf. SOU 2016:5, 406-408). Detta kan skapa en skevhet i deltagandet om demokratiskt deltagande ges utrymme i politiken. NIMBY-fenomenet belyser vikten av att utvärdera demokratiskt deltagande utifrån ett jämlikhetsperspektiv som bygger på en jämlikt speglad representation, i det här fallet utifrån ett åsiktsrepresentativt perspektiv.

Verba et. al. (1995, 280-287) menar att rational choice-skolan delvis beskrivit hur självintresse styr demokratiskt deltagande, men att teoriskolans största svaghet är att bedöma hur mycket och vem som kommer att delta politiskt. Det finns dock motstridande resultat av intresse från denna teoriskola. Jennings (1979) studerar skolpolitik och föräldrars deltagande i denna. Studien visar att föräldrar generellt är ungefär lika benägna som övriga samhället att påverka politik, men mer intresserade än snittet i fråga om skolpolitik. Denna effekt var dessutom starkare ju mer lokal skolpolitik det rörde (Jennings 1979, 767-770). Av detta kan slutsatsen dras att personliga incitament kan ha betydelse för en individs politiska deltagande.

Leighley (1995, 192-195) beskriver en paradox som rational choice-skolan har svårt att förklara. Denna paradox utgår från att en individ inte exkluderas från konsekvenserna av kollektiva demokratiska beslut, samtidigt som den har en begränsad effekt på t.ex. ett nationellt val. Därför bör kostnaden att rösta överstiga vinsten av att göra detta, men trots allt röstar väldigt många individer. Denna paradox kan givetvis bemötas med att det finns vinster andra än att påverka valets utgång, t.ex. att känna sig som en god samhällsmedborgare. Detta kan ses som teorins svaghet – den kan inkludera praktiskt taget vad som helst och bidrar därför med relativt lite. Eventuellt bör istället denna teori uppfattas som ett abstrakt ramverk och en flexibel grund som kan nyttjas vid teoriutvecklande ansatser.

2.5.4 Different democracy

Det finns gott om kritik mot ökat demokratiskt deltagande. Redan Rousseau varnade för att en allt för offentligt tillgänglig politik kunde innebära att resursstarka grupper skulle kunna manipulera opinionen (Lundström 2009, 30-31). Farhågan är att ökat deltagande riskerar att ske på bekostnad av politisk jämlikhet. Logiken i detta resonemang är att demokratiskt deltagande generellt inte är en jämlik process, och därför kan vi förvänta oss att denna ojämlikhet förstärks genom respektive kanal för demokratiskt deltagande. Ju större möjligheter till deltagande och påverkan av politiken, desto mer ojämlik blir den. Ojämlikheten i deltagandet grundas på att alla inte har samma möjligheter, vilja och kapacitet att påverka (ibid., 30-31). Därför ses deltagandeinitiativ, t.ex. MOP-deltagande, som ett hot mot jämlikheten i demokratin. Denna teoriskola omnämns i inledningen och kallas av John Dryzek för different democracy – och detta namn används även genomgående i den här studien för denna teoriskola (jmf Dryzek 2000, 57-80, Young 2000, Sanders 1997, Åström & Karlsson 2015, Gilljam & Karlsson 2015).

Det går att urskilja flera hållningar inom denna teoriskola. En extrem är att helt enkelt kapitulera inför det faktum att demokratiskt deltagande är erkänt ojämnt oavsett form och därför bör undvikas till fördel för den representativa demokratin. Med denna hållning efterlyses dock någon annan form av konstruktiv ansats som kan stärka den representativa demokratins legitimitet, då det är känt att den representativa demokratin inte är särskilt representativ och därför kan hävdas vara ojämlig. Stora skillnader åskådliggörs exempelvis i representativiteten i den svenska demokratin som sammantaget visar på en underrepresentation av kvinnor, utrikesfödda, unga och äldre (SOU 2016:5, 205-255). Hur jämlikheten i den

representativa demokratin kan stärkas på andra sätt än genom ökade mellanvalsaktiviteter är ett spår som inte undersöks i den här studien.

Lynn Sanders och Iris Marion Young, två teoretiker som Dryzek kategoriserar som different democrats, ser båda stora utmaningar i deltagande med deliberativ karaktär (Dryzek 2000, 64-67). Young menar att demokratin som vi känner den karaktäriseras av två exkluderande mekanismer, intern och extern uteslutning. Extern uteslutning innebär att en grupp som borde involveras medvetet utesluts, t.ex. via en självutnämnd politisk kommitté som inrättas för politiker i en inre krets. Intern exkludering är däremot mindre uppenbart och innebär att de öppna kanaler som existerar för politisk påverkan privilegierar eller diskriminerar. Detta kan ske genom normativa förväntningar på hur politik ska uttryckas, där vissa uttryck inte tas på allvar eller ges samma förtroende som andra uttryckssätt (Young 2000, 52-57). T.ex. menar Young och Sanders att uttryckssätten i deliberativa deltagandemotiv är ”opassionerade, resonliga och logiska”. Dessa uttrycksformer är i sig förtryckande och premierar särskilda delar av samhället. Därför föreslår Young deltagandemetoder som använder metoderna ”story telling”, ”greeting” och ”rethoric”. Sanders ansats är likartad men använder istället begreppet ”testimonial”. Dessa uttrycksformer utgör innovativa sätt att uttrycka en politisk ståndpunkt eller en berättelse. Det kan ske genom uttryckssätt som är mindre normativt begränsade, exempelvis sång eller en känsloladdad och personlig utsaga (Dryzek 2000, 64-67). Kritikerna till Young och Sanders menar att dessa uttryck bär med sig samma begränsningar som andra normativa ramar för uttryck, och att de därför också tenderar att förtrycka eller fördunkla budskapet i yttrandet. Det deliberativa idealet kan sägas vara mer transparent och lättare att granska. En mellanväg är givetvis att tillåta alla uttryck men detta resonemang faller på samma grund som Sanders och Youngs kritiska resonemang; det kommer alltid finnas en epistemologisk hierarki där viss kunskap eller vissa uttryck värderas högre än andra. Den här studien lägger särskild vikt vid deltagandets uttrycksformer som behandlas som flera olika beroende variabler, inklusive muntliga och skriftliga färdigheter. Detta beskrivs närmare i stycke 3.4.2.

Fricker beskriver i *Epistemic Injustice* (2007) hur en individs uttryck bidrar till ett över- eller underskott av trovärdighet. Bedömningen sker utifrån en mängd egenskaper och uttryck hos individen som dialekt, kön, social klass, språkbruk med mera (ibid., 17-29). Dryzek påpekar att få empiriska studier är gjorda inom fältet deliberativa uttryck och dess påverkan (Dryzek 2000, 66-74). Något som både deliberativa förespråkare och dess kritiker tycks vara överens om är att det finns särskilda normer för våra uttryck. Detta skapar en utgångspunkt för ojämlikhet eftersom människor uppenbarligen uttrycker sig på olika sätt baserade på olika normativa ramverk och kontexter. Huruvida detta dilemma bäst hanteras låter jag vara osagt, men det skapar stora utmaningar för demokratiska deltagandemotiv om målsättningen är att inkludera en diversifierad bredd av samhället.

En annan form av kritik mot deltagande är att det enbart utgör en chimär av påverkan, ett deltagande utan effekt. Genom att erbjuda påverkanskanaler så kan politiskt motstånd neutraliseras. Ökad legitimitet kan således uppnås utan att de facto förändra beslutsprocesserna (Tahvilzadeh 2015, 519-521). Utifrån detta perspektiv är deltagandet ett kraftfullt maktmedel för att kunna manipulera

omgivningarna. Detta resonemang är enbart giltigt om deltagandet inte har någon betydelsefull påverkan med andra ord. Konstruktivt sett bör därför motiv och effekter av deltagandet nog analyseras, framför allt i en tid där deltagande populariseras. Sådan forskning efterlyses även av Leighley (1995, 195-196), men det är inget som den här studien analyserar.

2.5.5 Konstruktiva ansatser för ett jämlikt deltagande

Det finns flera teoretiker som har en mer konstruktiv ansats för att hantera different democracy-dilemmat om deltagande och jämlikhet. Gilljam och Karlsson (2016) menar att ökat mellanvalsdeltagande innebär en stor utmaning för demokratin. Ett exempel är folkinitiativet som infördes 1994 och förstärktes 2011 i Sverige. Det är ett verktyg för att initiera folkomröstningar. I ungefär hälften av fallen i de genomförda folkomröstningarna har utfallet följts av fullmäktige. Orsakerna kan vara att frågan helt enkelt saknar parlamentariskt stöd, lågt deltagande eller gäller frågor om tidigare politiska beslut som redan effektuerats. Folkinitiativen är ett konkret exempel på de utmaningar som kan uppstå i och med inrättandet av kompletterande deltagandeformer till den representativa demokratin. Detta kan få negativa följder - ett folkinitiativ som inte följs kan underminera demokratin istället för att vitalisera den (Gilljam & Karlsson 2015, 494-500). Gilljam och Karlsson menar att ju mildare deltagandeformens effekt är, desto mindre blir risken att drabbas av deltagandets baksidor (t.ex. skev representation). De hänvisar till medborgardialoger som inte har ett lika konkret utfall som ett folkinitiativ. Samtidigt närmas problematiskt nog då det nämnda "deltagandet som chimär" som Tahvilzadeh diskuterar (Tahvilzadeh 2015, 519-521). Gilljam och Karlsson diskuterar även lösningar där deltagandet bjuder in ett representativt säkerställt urval i relation till befolkningen, för att på så vis undkomma representationsproblemen som annars kan uppstå (Gilljam & Karlsson 2016, 499-500). Detta är ett intressant koncept och en mellanväg för att åstadkomma dels ökat deltagande och dels säkerställd representativitet. Detta kommer att diskuteras vidare i kapitel 6.

En konstruktiv metod för att hantera dilemmat med representation och samtidigt ökat deltagande är den metod som Davidoff anlade på 1960-talet, kallad advocacy planning. Den beskriver hur resurssvaga grupper kan inkluderas i stadsplanering för att bidra till pluralism och jämlikhet (Barry 1994, 139-143). Stadsplanerarna var en grupp tjänstepersoner som utifrån sin professionalism utgick ifrån skapandet av effektiva städer som skulle tillgodose "allmänhetens bästa" och "samhället som helhet". I takt med att grupper i samhället organiserade sig mot sociala orättvisor och rasism under 1960-talets USA sattes även städernas utformning under lupp, med protestaktioner mot fattigdom och segregation som följd. Mot bakgrund av detta beskrev Davidoff sin idé om hur stadsplanerarna bör agera stöd och försvar för resurssvaga grupper i stadsplaneringsprocessen, eftersom Davidoff menade att tidigare stadsplanerare hade varit ett direkt hinder för svagare grupper i stadsplaneringsprocessen. Hur detta stöd togs i uttryck varierade, men kunde innefatta att omsätta protester till konkreta program eller tvärtom, nyttja

stadsplaneringsprogram för att få stöd till demonstrationskampanjer (ibid., 139-143). Tjänstepersonens politiska beredning av ett ärende till en politiker ligger inte långt bort i tanken från advocacy planning. Att en sakkunnig omsätter ett komplicerat resonemang så att en politisk församling kan ta ställning till det är inget ovanligt. Denna omsättning kan givetvis ha andra målgrupper, som särskilda grupper långt från politiken. Denna form av deltagande prövas inte i den här studien, däremot ingår stöd för att analysera detta i det omfattande material som samlats in för studien.

Ytterligare en konstruktiv teori för att bidra till ett ökat och mer representativt deltagande presenteras av Archon Fung och Erik Olin Wright, som i sin studie visar hur deltagande kan organiseras utan att inskränka jämlikhetsperspektivet (2001). Denna modell kallas Empowered Deliberative Democracy (EDD) och visar sig empiriskt kunna ge ett önskvärt utfall utifrån ett jämlikt deltagandeperspektiv. Modellen kan beskrivas utifrån sex förutsättningar. Problemen som diskuteras ska vara verkligt relevanta, påverka dem som involveras och lösningarna ska ha deliberativ karaktär. Vidare framställs tre institutionella förutsättningar. Att lokala aktörer ges politiska mandat, att formella länkar mellan lokala och centrala aktörer upprättas och att formella och varaktiga institutioner nyttjas för att säkerställa att problemen inte hanteras informellt eller på frivilligbasis (Fung & Wright 2001, 17). Utan att gå på djupet i denna modell kan det kostanteras att den utgår från ett uttalat bottom-up-perspektiv där deltagandet formaliseras och institutionaliseras för att bidra till verklig påverkan. Tahvilzadeh påpekar att EDD kommer med ett viktigt förbehåll, nämligen att det skapar förutsättningar för jämlikhet men inte att det garanterar jämlikhet (Tahvilzadeh 2015, 519-521). EDD-modellen är definierad på ett annorlunda sätt än MOP-deltagande och är avsett att vara lösningsorienterat till skillnad från MOP-deltagande som utgör en annan form av avgränsning. Det bör dock nämnas att EDD-metoden skulle kunna vara tillämplig som en form av MOP-deltagande.

2.6 Vilka är konsekvenserna av deltagande?

Konsekvenserna av deltagande analyseras inte i den här studien men forskning om dem är ändå relevanta att nämna eftersom effekterna av deltagandet givetvis är intressant i förlängningen.

Enligt demokratiutredningen ska mellanvalsaktiviteterna leda till en mer vital demokrati (SOU 2016:5). Men forskning på området visar att konsekvenserna av deltagande är svårt att mäta, och sätten att delta är många och utspelas alltid i en komplex social kontext med mängder av potentiella påverkande faktorer. Området har utforskats i låg grad men det finns forskning som visar att demokratiskt deltagande bidrar till att öka såväl individers politiska kapacitet som deras politiska intresse. Mycket av forskningen om deltagandets konsekvenser utgörs av studier om röstning, vilket gör det svårt att få grepp om deltagandets konsekvenser eftersom det troligtvis finns många andra påverkanskanaler som påverkar politiken (Leighley 1995, 195-196). Inte minst i fråga om andra konsekvenser än direkt

politiska effekter, t.ex. deltagandets effekter på hälsa eller deltagandets effekter på medborgarskapet.

Verba och Nie visar med sin forskning att det råder en kraftig skevhet i vem som deltar, baserat på socioekonomiska faktorer. Detta får konsekvenser på politiken om den aktiva delen av befolkningen har åsikter som skiljer sig från de politiskt inaktiva. Deras studie visar att detta är fallet – skillnaderna i problemformulering och lösning skiljer sig stort mellan olika grupper (Verba & Nie 1972, 15-16), vilket givetvis bara får konsekvenser för realpolitiken om deltagandet också påverkar den (jmf. *ibid.*, 309-333). Det har nämligen inte i någon större omfattning gått att påvisa i vilken utsträckning valda representanter påverkas av deltagande (Leighley 1995, 195-196).

Som tidigare forskning påpekar behövs mer kunskap inom detta fält. Men att modest anta att politiskt aktiva grupper i viss mån påverkar beslutsfattare är enligt mig rimligt, och troligtvis är det enbart en av många effekter som demokratiskt deltagande har.

2.7 MOP-deltagande i praktiken

Detta stycke ger en översikt av MOP-deltagande i praktiken, eller närmare bestämt hur denna form av deltagande nyttjas av offentliga institutioner i Sverige. MOP-deltagande beskrivs i inledningen och är en definition som avgränsar det vida begreppet demokratiskt deltagande till ett deltagande som sker mellan valen, organiseras av offentligheten och som har parlamentarisk påverkan.

2.7.1 Hur praktiseras deltagandet?

Från 1960-talet så har förekomsten av deltagandeinitiativ mellan valen ökat. 83% av alla kommuner och landsting i Sverige uppger 2014-2015 att de genomför någon form av medborgardialog, ofta på ett systematiskt sätt (SOU 2016:5, 389, 392). Det finns en stor variation i hur MOP-deltagandet organiseras. Forskaren Nazem Tahvilzadeh menar att deltagandet kan kategoriseras som spontant och reguljärt. Spontana möten gäller ofta enskilda frågor och är avgränsade i tid och rum, t.ex. deltagande kopplat till ett särskilt projekt. Reguljärt deltagande är istället återkommande möten, ofta i form av rådssammanträden mellan representanter för olika frågor eller perspektiv (äldre, yngre, funktionshindrade, m.fl.). Till reguljärt deltagande inkluderas även öppna möten som återkommer, t.ex. förmöten till nämndssammanträden (Tahvilzadeh 2015, 525-526). Deltagandet kan alltså involvera allmänheten eller specifika målgrupper (SOU 2016:5, 393).

Syftet med deltagandet varierar också. Det handlar enligt svenska kommuner och landsting om att inhämta medborgarnas åsikter, aktivera medborgarna i politiken och stärka deras politiska självförtroende, hantera komplexa problem och för marknadsföring (SOU 2016:5, 392-393).

Det finns en stor variation i formerna av deltagandet. Fysiska möten är den absolut vanligaste formen, men digitala kanaler används också. Fler än hälften av kommunerna i Sverige har uppgett att de nyttjar e-förslag eller liknande. Möten med specifika målgrupper är också vanligt förekommande. SKL (Sveriges kommuner och landsting) uppger att den finns en vilja att hitta nya och innovativa deltagandeformer bland kommunerna och landstingen, där nämns bland annat dörrknackning och att hålla mötet i lokal utanför kommunhuset (ibid., 393-394).

Att formerna skiljer sig mycket är något som bör understrykas för denna studie. Att deltagandet utförs på olika sätt motiverar att studera deltagandeformens betydelse, och det vittnar om att deltagandet också kan utföras på många olika sätt. Trots en variation finns en form av deltagande som utmärker sig som särskilt vanligt förekommande, nämligen medborgardialog.

2.7.2 Medborgardialog

Medborgardialog, som praktiseras som en form av MOP-deltagande, kan i sin tur kategoriseras i en mängd olika former, t.ex. dialogforum, open space, deltagandebudgetering och webbpaneler. Det är med andra ord inget homogent begrepp. Medborgardialog innebär ett möte mellan förtroendevalda och väljare eller tjänstepersoner och väljare, men ofta används båda, uppger de svenska kommunerna och landstingen i en undersökning (SOU 2016:5, 403, Tahvilzadeh 2015, 511-512). SKL har varit en drivande aktör för att utveckla kommuner och landstings arbete med medborgardialog och målsättningen har varit att skapa systematik i hur väljare involveras i beslutsprocessen (SOU 2016:5, 390).

Det är svårt att utvärdera vilka väljare som deltar eftersom det i regel inte förs några anteckningar om detta, men enligt en granskning av Göteborgs kommun görs observationen att svenskfödda, äldre med högre utbildning är överrepresenterade (SOU 2016:5, 403). Detta resultat överensstämmer alltså väl med vad som kan förväntas i relation till tidigare forskning om vem som deltar.

Intresset för medborgardialog är stort bland medborgarna. 66% av medborgarna vill delta i detta visar en undersökning genomförd av SKL, och hellre digitalt än via fysiska möten, framför allt bland yngre. Gilljam, Karlsson och Sundell konstaterar att politiker föredrar brukarforum och medborgarråd, medan medborgardialoger är mindre populära. En intressant slutsats i samma studie är att kommunpolitiker som involverats i demokratifrämjande projekt är mest negativa till medborgarinflytande. (SOU 2016:5, 399-400, Gilljam et. al. 2010).

2.7.3 Politiska områden och medborgarinflytande

Inom fältet demokratiskt deltagande är det slående att det finns ett stort fokus inom stadsplanering. Enligt den undersökning som SKL genomfört avseende praktiskt arbete med deltagandeinitiativ utgjorde stadsplanering var tredje initiativ (SKL 2015, SOU 2016:5, 400). Bornemark beskriver samma tendens (Bornemark 2016,

9-10). Detta påverkas troligtvis av det faktum att plan- och bygglagen ställer krav på samråd med bl.a. enskilda (SFS 2010:900).

I hälso- och sjukvårdspolitiken finns ingen särskild lagstiftning som explicit uttrycker att väljarna ska involveras mellan valen, annat än om detta uttrycks i nämndernas reglementen eller interna styrdokument, vilket t.ex. är fallet i Region Skåne (Region Skåne 2016b). En vanlig form av deltagande i hälso- och sjukvården är involveringen av patient- och brukarföreningar. Att deltagandet i hälso- och sjukvården ofta kopplas till särskilda intressegrupper är intressant, inte minst utifrån ett NIMBY-perspektiv (vilket diskuterats i kapitel 2.5.3). Bland väljarna generellt finns ett stort intresse för hälso- och sjukvårdspolitik som utgör det område som absolut flest är intresserade av bland olika politikområden (SOU 2016:5, 400-401). I landet över väcks aktioner och debatt rörande olika vårdområden, omorganisationer, nedläggningar och prioriteringar. Detta kan ses som tecken på att det finns ett stort samhällsintresse och engagemang för detta politikområde. Ett engagemang som potentiellt skulle kunna tillvaratas via MOP-deltagande om demokratiutredningens inslagna väg om ökat mellanvalsdeltagande skulle efterföljas.

3 Forskningsdesign

I det här kapitlet introduceras forskningsdesignen som förklarar hur studiens frågeställning ska besvaras, nämligen *Vilken betydelse har formen av demokratiskt deltagande för olika samhällsgruppers deltagande?*

Studien presenterar ett fall av hur en modern, internationellt framstående demokrati (jmf. Freedom House 2017, 20-24) fungerar. Den utforskar exkludering och inkludering i en växande påverkanskanal (SOU 2016:5, 30-31), nämligen MOP-deltagande, vilket kan sägas utgöra en omfattande men inte komplett del av hur folket kan påverka staten. Det som gör MOP-deltagande särskilt intressant är den tilltro som deltagandet tillskrivs i demokratiutredningen (ibid., 30-31), där mellanvalsdeltagande ska vitalisera en demokrati som kantas av ojämlikhet. Enligt forskning finns dock indikationer om att deltagandet kan få motsatt effekt, och istället öka ojämlikheten. Mot denna bakgrund behövs empiriska studier som kan nyansera vad som kan förväntas av MOP-deltagande utifrån ett jämlikhetsperspektiv. Tidigare forskning har utvecklat etablerade modeller som förklarar varför människor deltar. Däremot har deltagandeformens potentiellt inkluderande och exkluderande effekter inte studerats utifrån ett strukturellt perspektiv med olika samhällsgruppers variation i fokus. Kunskap om deltagandeformens effekt på vem som kan förväntas engagera sig är vad den här studien ska bidra till med. Denna kunskap utgår från en enkätundersökning som bygger på attityder till demokratiskt deltagande mellan valen. Enkätundersökningen görs inom ramen för hälso- och sjukvårdspolitik i Region Skåne, som ses som ett fall av MOP-deltagande.

I det här kapitlet beskrivs studiens avgränsningar, studiens analysmodell och slutligen hur de presenterade teorierna i kapitel 2 ska nyttjas för att besvara studiens frågeställning.

3.1 Avgränsningar

Området demokratiskt deltagande är omfattande, och för att kunna ge meningsfulla empiriskt grundande svar i relation till studiens omfattning har flera avgränsningar krävts. Den första avgränsningen är redan beskriven i kapitel 1, och handlar om definitionen av demokratiskt deltagande. Denna definition utgår från deltagande som sker mellan valen, är organiserat av offentligheten och som har påverkan på parlamentarisk politik.

3.1.1 Från teori till praktik

Deliberativ demokrati och deltagandedemokrati är i grunden politisk teori. Att brygga denna teori till empiri är i sig en översättning som innebär avgränsningar, eftersom denna tolkning kan göras på olika sätt. Deltagande som koncept kan utökas, avgränsas, omdefinieras och motiveras på flera sätt. Flera antaganden och avgränsningar har behövts göras för att studien ska nå sin destination i empirin inom den begränsade ram som den här studien utförs inom. Detta kan skapa en känsla av att flera frågor hänger löst eller inte besvaras, t.ex. om MOP-deltagande har en reell påverkan på parlamentarisk politik överhuvudtaget och hur det i så fall kan säkerställas. Angränsande filosofiska eller teoretiska diskussioner är relevanta men har avgränsats och delvis förenklats i studien för att ge utrymme åt den pragmatiska ansats som studien har. Studiens fokus på empiri efterfrågas av etablerade forskare (Leighley 1995, 195-198). Studien är initialt teorianvändande, där tidigare forskning ligger till grund för att kunna dra kvalificerade empiriska slutsatser. Studien bidrar sedermera till de tidigare teorierna genom att nyansera deras förklaringsmodeller, varför det går att hävda att studien via teorianvändning bidrar till teoriutveckling.

3.1.2 Rumslig och tidsmässig avgränsning

Studien avgränsas rumsligt till att gälla Sverige och Skåne. Studien utgör en temperaturmätning vid ett enskilt tillfälle (mars-april 2017). Denna avgränsning motiveras utifrån studiens omfattning. Möjlighet till generalisering utifrån denna fallstudie diskuteras i metodkapitlet 4.1.2.

3.1.3 Avgränsning i politiskt sakområde

Studien avgränsas till att avse deltagande inom hälso- och sjukvårdspolitik. Motivet till detta är att kunna ställa frågor som uppfattas som konkreta för respondenten. Att ta ställning till att påverka en konkret politisk fråga, t.ex. hur man vill påverka sin lokala vård, utgör ett gott svarsunderlag som även har fördelar mot en mer generell frågeställning. Konkretiseringen innebär mindre tolkningsutrymme för respondenten vilket bidrar till att faktiska beteenden förhoppningsvis kan fångas i högre utsträckning, trots att det är en attitydundersökning. Att säkerställa att så är fallet kräver givetvis en reell beteendundersökning, något som inte utförs i den här studien.

I och med avgränsningen kan ett överlag positivt resultat förväntas i fråga om hur gärna och hur mycket en person vill delta, eftersom hälso- och sjukvårdspolitik enligt forskningsöversikten är det område som flest svenskar vill påverka inom (SOU 2016:5, 400-401). Demokratiskt deltagande kan ske på olika politiska nivåer, där landsting och region utgör avgränsningen i den här studien. Deltagande på lokal nivå, som kommun och landsting, har eventuellt också en positiv inverkan på attityderna till deltagande eftersom det handlar om att påverka sina samhällstjänster i närmiljön (jmf. Fung & Wright 2001).

3.1.4 Kausala mekanismer

Studien utgår från en individnivå, varifrån grupper och strukturer studeras. Det finns sannolikt mekanismer som generellt påverkar attityderna till deltagande, t.ex. över tid till följd av samhällsförändringar (jmf Teorell & Svensson 2007, 62-65). Detta är något som studien inte fångar, utan enbart olika gruppers attityder till deltagande här och nu. Denna avgränsning innefattar egentligen något större, nämligen att orsakerna till attityderna inte studeras i någon komplett utsträckning.

Kvantitativ metod lämpar sig väl för att studera samvariation mellan olika variabler men det krävs teoretiska förklaringar (ofta baserade på mer djuplodande studier) för att få en förståelse av kausala samband. De kausala mekanismerna i den här studien härleds från tidigare forskning och det är en medveten avgränsning att inte inkludera några häpnadsväckande nya oberoende variabler. Flera av studiens variabler är relativt okontroversiella utifrån ett kausalt perspektiv, där t.ex. ålder, kön och socioekonomi inte kan orsakas av t.ex. attityden till deltagande rent tidslogiskt (ibid., 64).

Studien gör anspråk på att bidra med en slags karta över hur olika deltagandeformer påverkar olika grupper, där de kausala mekanismerna för dessa strukturer kan vara studieobjekt för framtida forskning.

3.1.5 Övriga avgränsningar

I den här studien studeras attityder, inte faktiska beteenden. Detta är ett viktigt påpekande när begreppet empiri förekommer i var och varannan mening. Det som studeras är alltså empiriska attityder, inte empiriska beteenden. Fördelen med att studera attityder är att det går att studera sådant som inte inträffat ännu, t.ex. attityden till att påverka på ett sätt som inte ännu realiserats. En studie om attityder bäddar inför ett underbyggt införande av ett förändrat deltagande, medan en studie som empiriskt studerar beteenden kan utvärdera hur människor de facto deltar.

Ytterligare en avgränsning som implicit görs är att konsekvenserna av deltagandet inte empiriskt undersöks, helt enkelt på grund av att detta inte är en del av studiens frågeställning.

3.2 Analysmodell

Studien avser att utveckla ytterligare en förklaring till varför människor väljer att engagera sig i MOP-deltagande genom att undersöka deltagandeformens betydelse. Analysmodellen som studien utgår ifrån beskrivs nedan i tre steg.

Studien undersöker hur olika samhällsgrupper vill utöva demokratiskt deltagande. Dessa grupper är baserade på tidigare forsknings slutsatser om vad som är avgörande för varför vissa väljer att delta och andra inte. Detta illustreras av bild 1.

Bild 1. Modell för tidigare forskning

Begreppet samhällsgrupp används (istället för enbart ”grupp”) för att indikera att grupperna utgör olika identifierbara grupper i samhället, t.ex. baserat på ålder, socioekonomi och kön.

För att studera deltagandeformens betydelse utgår analysen från de faktorer som tidigare forskning påvisat är relevanta för att delta. Även ett fåtal nya variabler för vad som påverkar attityd till deltagandeformer testas. Genom att undersöka vilka signifikanta strukturer som finns bland olika samhällsgruppers attityd till olika karaktärsdrag i deltagandet så undersöks formen för deltagande. Grupperna utgör oberoende variabler i den statistiska analysen och samma kontrollvariabler ingår i samtliga regressionsmodeller. Detta illustreras av bild 2.

Bild 2. Modell för studiens analys, del 1

Modellen ger alltså svar på om det finns några signifikanta strukturer baserat på grupptillhörighet i attityd till olika sätt att delta på. Om det visar sig att det finns signifikanta strukturer i attityd till hur en grupp vill delta kan det sägas att formen för deltagande har betydelse. Deltagandeformen påverkar i så fall vilka som kan förväntas delta på det sättet. Detta illustreras av bild 3.

Bild 3. Modell för studiens analys, del 2

Olika typer av deltagandeformer kommer att prövas i 9 hypoteser för att undersöka vilka grupptillhörigheter som har en effekt på vilka deltagandeformer, detta sker i kapitel 5.

3.3 Teoretiska utgångspunkter

Studien utgår från de teorier som beskrivits i kapitel 2, i synnerhet de teorier som förklarar varför vissa deltar politiskt medan andra inte gör det. Den här studien nyttjar följande teorier genom att inkludera dessa perspektiv i enkätundersökningen och slutligen som oberoende variabler i den statistiska analysen. Studiens samtliga variabler diskuteras i stycke 3.4. Innan detta repeteras här studiens teoretiska utgångspunkter:

- Different democracy, ramar in studien och motiverar den utifrån ett teoretiskt perspektiv.
- Den socioekonomiska modellen, utgår från att socioekonomiskt starka grupper deltar mer än svaga.
- CVM-modellen, nyanserar varför socioekonomiskt starka grupper deltar mer genom att analysera deltagandet utifrån perspektiven rekryterande nätverk, politiskt engagemang och resurser som fritid och ekonomiska resurser.
- Rational choice, utgår från att individer deltar baserat på personliga incitament.
- Feministisk kritik, syftar på Young och Sanders resonemang om hur uttrycksformen påverkar vem som deltar. Young och Sanders benämns som different democrats i kapitel 2.

Följande två perspektiv har inkluderats i enkätundersökningen men ryms inte i studiens analys. De omnämns för att det är relevanta inslag som inspirerar till framtida forskning:

- Advocacy planning, utgår från att resurssvaga grupper genom särskilt tjänstemannastöd kan mobiliseras.
- EDD-modellen, utgår från att en rad kriterier som skapar förutsättningar för ett jämlikt deltagande.

Det teoretiska avstampet möjliggör att studien utgör ett kumulativt bidrag till forskningsfältet. Genom att inhämta ny kunskap om deltagandeformens effekt på vem som väljer att delta kan de tidigare teorierna utvecklas.

3.4 Operationalisering av teorierna

De nämnda teorierna är utvalda för att de ger förklaringar till varför vissa deltar och andra inte. Teorierna används genom att vägleda studien till vad som bör vara relevanta aspekter att inkludera när formen för deltagande studeras. Det har skett en tolkning av vad teorierna innebär för studiens kontext och hur teorierna konkret kunnat nyttjas. Många av teorierna har utvecklats i andra kontexter och flera av teorierna är tidigt daterade. Som utgångspunkter för studien ser jag inte att detta är något problem, då de framför allt fungerar som en vägvisning om vad som kan förväntas vara viktigt för deltagandet. Detta prövas dessutom, icke relevanta teorier kan statistiskt avisas.

Studiens teorianvändning kommer presenteras utifrån kategorierna som det kausala sambandet baseras på, nämligen hur oberoende identitetsvariabler påverkar beroende deltagandevariablerna.

Den enkätstudie som genomförts återfinns som appendix och speglar variablerna som presenteras nedan. Variablerna baseras i vissa fall av flera enkätfrågor.

3.4.1 Beroende variabler - deltagandeformen

Studien avser att undersöka effekten av deltagandeformen. Trots detta presenteras inga kompletta deltagandeinitiativ i enkätundersökningen, istället ställs frågor om karaktärsdrag i MOP-deltagande. Detta val har gjorts på grund av att deltagandeinitiativ kan vara svårtolkade. T.ex. har begreppen ”e-petition” och ”medborgardialog” stort utrymme för tolkning och missförstånd. Därför ställs istället konkreta frågor om karaktärsdrag i olika former av potentiella deltagandeinitiativ. Eftersom studien har en pragmatisk ansats är det viktigt att fånga deltagandeformer som är relevanta i en samtida kontext och faktiskt skulle kunna utföras eller redan utföras. Därför skisserades ett antal deltagandeinitiativ tillsammans med Region Skånes demokratienhet, med syftet att vara varierade och genomförbara. Baserat på dessa deltagandeinitiativ identifierades deltagandeformernas karaktärsdrag. Följande fem deltagandeformer skisserades:

1) Öppet möte är ett forum där deltagarna fritt får tala med politiker från olika politiska partier om hälso- och sjukvårdsfrågor. Deltagarna kommer att presentera sina tankar och frågor i en sammanträdessal för ca 40 personer. Mötet hålls en förmiddag i Rådhus Kristianstad. Efter framförandet diskuteras frågan öppet i dialogform. Resultatet är det som varje politiker och respektive deltagare personligen tar med sig, som lärdomar av debatten. Samtalet dokumenteras, och mötet fortgår med att en ny fråga tas upp av en annan deltagare.

2) Folkmotion innebär att ett konkret förslag från boende i Skåne tas upp av politikerna i Region Skåne. Förslaget kan handla om vilka hälso- och sjukvårdsfrågor som helst, men måste samla stöd från 1% av Skånes befolkning, som motsvarar ungefär 13 000 underskrifter. Alla boende i Skåne kan ta initiativ till en folkmotion eller skriva under någon annans förslag (vilket i praktiken innebär att folkmotion utgör två deltagandeformer – initiera eller stödja en folkmotion). Eventuell kampanj för att samla underskrifter kan bedrivas på eget initiativ. Namnunderskrifterna är inte anonyma och kan samlas in på webben och i namnlistor. Politikerna tar det slutgiltiga beslutet om frågan. Resultatet av omröstningen redovisas offentligt.

3) E-votering innebär att politikerna i Region Skåne ber befolkningen att ta ställning till ett förslag, som en slags digital folkomröstning. Förslaget och/eller alternativen som går att välja på, bestäms på förhand av politikerna. Deltagaren loggar in med e-legitimation för att rösta, men deltar anonymt. Omröstningen är rådgivande, vilket innebär att politikerna tar det slutgiltiga beslutet om frågan. Resultatet av omröstningen redovisas offentligt.

4) Uppsökande kontakt innebär att deltagaren blir uppringd och ombedd att lämna sin åsikt om ett politiskt förslag i en kort telefonintervju. Deltagaren får förslaget och alternativen förklarade för sig och har möjlighet att ställa frågor och svar sedan. Förslaget och alternativen är bestämda i förväg. Resultaten av intervjuerna är rådgivande, vilket innebär att politikerna tar det slutgiltiga beslutet om frågan. Resultatet av intervjuerna redovisas offentligt, men alla som svarat är anonyma.

5) Debattforum Online innebär att alla som vill får diskutera politiska frågor som rör Region Skåne på ett internetbaserat forum. Forumet drivs och modereras av Region Skåne. På forumet diskuterar deltagare och politiker fritt med varandra. Resultatet är det som varje politiker respektive deltagare personligen tar med sig, som lärdomar av debatten. Det som skrivs på forumet kan läsas i efterhand.

Dessa konkreta deltagandeformer analyserades sedan för att identifiera relevanta karaktärsdrag, som redogörs för nedan. Karaktärsdragen representeras av minst en enkätfråga och fungerar i den statistiska analysen som beroende variabler.

- Hur tidskrävande deltagandeformen är
- Hur skriftligt krävande deltagandeformen är
- Hur retoriskt krävande deltagandeformen är
- Hur politiskt exponerande deltagandeformen är
- Hur tekniskkrävande deltagandeformen är
- Vilket utlopp deltagandet ger för diskussion och lärande
- Om konkret votering ingår
- Om färdiga alternativ ges eller om alternativen ska formuleras av deltagarna
- Deltagande om regionala eller lokala frågor
- Deltagande om nutid eller framtid
- Deltagandets frågekomplexitet
- Varifrån deltagandet sker, hemifrån eller från en offentligt arrangerad plats
- Om politiker är närvarande
- Om experter är närvarande
- Om andra deltagare är närvarande
- Om ersättning utgår för deltagandet

Flera av deltagandeformernas karaktärsdrag har en direkt koppling till diskuterade teorier. T.ex. EDD-modellens fokus på deliberation och den feministiska kritikens fokus på individers förutsättningar för att uttrycka sig.

Orsaken till att uttrycksformer för deltagande hanteras som beroende variabler och del av deltagandeformen, istället för en oberoende variabel som grupperar respondenterna, är att jag anser att en individ som föredrar att uttrycka sig på ett särskilt sätt generellt också kan förväntas ha en preferens för att MOP-delta på det sättet. Ex: En individ som inte föredrar att prata inför folk kommer heller inte vilja MOP-delta på det sättet. Att orera inför andra är onekligen en del av hur deltagandeformen designas, och därför har jag låtit denna variabel vara del av deltagandeformen istället för en grupperande identitetsvariabel.

Genom kunskap om attityder till karaktärsdragen i MOP-deltagandet så går det att förstå en mängd konkreta deltagandeformers potentiella effekt. T.ex. kan medborgardialog analyseras genom att analysera attityder till deltagande som är tidskrävande, ej skriftligt krävande men retoriskt krävande, politiskt exponerande, ej tekniskt krävande, ger utlopp för diskussion, ej hemifrån, tillsammans med andra, mm. Denna sammantagna analys ryms inte i den här studien, där istället karaktärsdragen i deltagandet kommer att studeras separat.

3.4.2 Oberoende variabler

Flera av de oberoende variablerna är starkt inspirerade av vad tidigare forskning påpekat är relevant för demokratiskt deltagande, men det finns även oberoende variabler som är baserade på studiens hypoteser om vad som påverkar deltagandet. Många teorier inom fältet är relativt svepande, t.ex. rational choice, där incitament eller kostnad används som analysmodell, eller CVM som använder begreppen motivation och resurser. Variablerna i undersökningen kan således delvis härledas till dessa teorier även om de inte operationaliserats på samma sätt i tidigare forskning. Exempelvis så tycks variabeln funktionsnedsättning inte ha undersökts i fråga om deltagandeformens betydelse i några tidigare studier. Variabeln kan dock beskrivas utifrån ett rational choice-perspektiv, där en funktionsnedsättning kan sägas höja kostnaden till att delta eftersom det kan innebära hinder, eller öka viljan till att delta då särskilda incitament kan stärkas. Några sådana försök till teoretisk härledning görs inte i studien då det inte skulle tillföra särskilt mycket. Teorierna utgör ett avstamp för studiens design och hypoteser medan de empiriska resultaten är vad som står i centrum. Variablerna representerar med andra ord inte teorierna de utgår från som helhet, och därför bör inte studiens uppfattas som teoriprovande.

De oberoende variablerna beskriver identitet, erfarenhet eller preferens och kan sägas beskriva vem en person är (i viss utsträckning). Nedan följer en kortfattad beskrivning av vilka områden som studiens oberoende variabler fångar via enkätundersökningen.

- Årsinkomst. Operationaliserat genom respondentens enskilda årsinkomst före skatt i intervall om 120 000 kr med översättning till månadslön före skatt för att underlätta för respondenten.
- Högsta avslutade utbildning. Operationaliserat enligt flertalet vedertagna kategorier.
- Sysselsättning. Operationaliserat i form av respondentens huvudsakliga sysselsättning enligt vedertagna kategorier.

De tre variablerna ovan indikerar socioekonomisk status. Detta är starkt inspirerat från hur Verba och Nie (1972) gör i sin studie, med flera efterföljare. Även CVM-teorins operationalisering har inspirerat. Inte minst i fråga om årsinkomst i relation till resursbegreppet inom den teorin.

- Ålder. Operationaliserat från 16 år (lägsta tillåtna ålder för Skånepanelen) med 10 årsintervall.
- Kön. Operationaliserat i form av män och kvinnor. Könsoverskridande identitet har inte utmärkts som ett alternativ då denna grupp med stor sannolikhet hade varit för liten för att uttala sig om statistiskt.
- Boendeort. Operationaliserat via folkbokföring. Aktuell framför allt utifrån ett Region Skåne-perspektiv om skillnader mellan olika kommuner.
- Föräldrars ursprung. Operationaliserat på vedertaget sätt genom gruppering som utgår från Sverige, Norden, Europa och bortom Europa. Går delvis att härleda till Verba och Nie (1972) där etnicitet studeras, även om den översättningen är svår att göra från en amerikansk till svensk kontext.

- Funktionsnedsättning. Operationaliserat enligt Socialstyrelsens definition om psykisk, fysisk och intellektuell funktionsnedsättning.
- Politisk färg. Operationaliserat via en vänster till höger skala.
- Generell tilltro till mellanvalsaktiviteter. Flervalfråga baserad på CVM-teorins motivationsspår.
- Generellt intresse av att påverka samhället. Flervalfråga baserad på CVM-teorins motivationsspår.
- Generellt intresse av att påverka hälso- och sjukvårdspolitiken. Flervalfråga baserad på CVM-teorins motivationsspår.
- Möjligheter att påverka hälso- och sjukvårdspolitiken via de olika demokratiformerna direktdemokrati, deltagandedemokrati och representativ demokrati. Också baserad på CVM-teorins motivationsspår.
- Mängden fritid. Operationaliserad i tidsintervall av uppskattad fritid. Baserad på CVM-teorins resursspår i form av tid.
- Eget eller anhörigas grad av vårdbehov. Baserad på rational choice-teorins idé om att egenintresse bidrar till att vilja påverka.
- Eget och bekantas partipolitiska engagemang. Baserad på CVM-teorins nätverksspår.
- Tidigare erfarenhet av mellanvalsaktivitet, t.ex. medborgardialog. Baserad på CVM-teorins nätverksspår.
- Deltagande i föreningar, ideella organisationer eller intresseorganisationer. Motiveras via CVM-teorins nätverksspår.
- Kunskap om hälso- och sjukvård. Baseras på CVM-teorins spår om så väl motivation, intresse och resurs. Sakkunskap om politikområdet kan ses som tecken på alla dessa delar.
- Syn på befintliga påverkansmöjligheter inom hälso- och sjukvården. Frågan delas upp via allmänna val, via engagemang i ett politiskt parti och aktuell påverkansmöjlighet. Baseras på CVM-teorins spår om motivation.

3.5 Hypotesprövning

Frågeställningen kommer att besvaras via hypotesprövning som utgår från de nämnda variablerna. Den generella hypotesen som studien utgår ifrån är:

Hur demokratiskt deltagande mellan valen utformas har betydelse för olika gruppers deltagande. Nollhypotesen lyder: Hur demokratiskt deltagande mellan valen utformas har ingen betydelse för olika gruppers attityder till deltagande, utan likt tidigare forskning är det andra determinanter som förklarar deltagandet. Hypotesen är falsifierbar och kommer analyseras i kapitel 5. Finns inga strukturella skillnader i attityder till deltagande spelar inte deltagandeformen någon roll.

För att ta sig an denna övergripande hypotes har ett antal underhypoteser formulerats som var och en undersöker hur olika karaktärsdrag i deltagandeformen påverkas av olika identitets-, preferens- och erfarenhetsvariabler. Hypoteserna

framställs i sin helhet i kapitel 5 i samband med analysen. De rör deltagandeformens tidsåtgång, graden av exponering av politiska preferenser, teknikkraV, deltagandeplatsen, skriftliga och retoriska kunskaper, frågeabstraktion och frågekomplexitet. Ytterligare deltagandeformer ryms inte i den här studien och en bedömning har gjorts att frågeställningen besvaras genom att enbart undersöka dessa karaktärsdrag i deltagandet.

4 Metod och tillvägagångssätt

I det här kapitlet beskrivs och diskuteras metodologiska ställningstaganden. Även arbetsprocessen i Region Skåne beskrivs eftersom enkätundersökningen genomförts i samverkan.

4.1 En enkätstudie genomförd tillsammans med Region Skåne

Den enkätundersökning som ligger till grund för den här studien är genomförd i samverkan med Region Skåne, där jag, uppsatsförfattaren sitter på dubbla stolar. Dels i form av hälso- och sjukvårdsstrateg i den politiska beredningen i Region Skåne med ansvar för jämlik vård, och dels i form av student på statsvetenskapliga institutionen på Lunds Universitet. Det bör understrykas att studien helt och hållet är genomförd i rollen som student, och att samverkan enbart har skett för enkätundersökningen. Under processens gång har jag inte upplevt några dilemman mellan dessa två roller, vilket berott på att jag haft fria tyglar vid utformning av enkätstudien. Att använda Region Skånes panel för datainsamling initierades av mig för uppsatsens skull. Jag intresserade mig för ett statsvetenskapligt område som jag dessutom såg var högst relevant för Region Skåne, inte minst på grund av demokratiutredningen (SOU 2016:5) som föreslår att kommuner och landsting ska ta ett stort ansvar i hur det jämlika inflytandet ska säkerställas. Region Skåne är positivt inställda till utredningen i sitt remissvar (Region Skåne 2016a).

Det skrivs flitigt om hälso- och sjukvårdspolitiken i media, det arrangeras folkliga protester mot politiken som förs och det parlamentariska läget utgörs av ett minoritetsstyre med den komplexitet det innebär. Detta såg jag sammantaget som indikationer på ett behov av folkligt ökad förståelse och delaktighet i politiken som förs. Detta tillsammans med det reglemente som styr nämnden att arbeta med medborgarkontakter (Region Skåne 2016b) såg jag som en öppning för att närmare utforska hur deltagandet kan organiseras, inte minst för att skapa ett jämlikt deltagande som når ut bredare. När tjänstepersoner från avdelningen för hälso- och sjukvårdsstyrning och demokratienheten var överens om undersökningens upplägg föreslog jag den för ansvariga politiker som beslutade om undersökningen i hälso- och sjukvårdsnämnden (Region Skåne 2017a). Denna gedigna förankring av en relativt liten fråga har i sig varit en intressant resa att följa, då det länge såg osannolikt ut att undersökningen skulle kunna genomföras. Fördelen med denna långa förankringsprocess (totalt sett ca 6 månader), är att kännedomen om enkätundersökningen är god och att studien är accepterad och tycks väcka intresse.

Detta bäddar för möjligheter till konstruktiv dialog och eventuell förändring när studien presenteras i Region Skåne.

4.1.1 Fallet

Fallet som den här studien analyserar utgörs av MOP-deltagande i hälso- och sjukvårdssektorn i Region Skåne, år 2017. Det är ett strategiskt utvalt fall baserat på materialtillgång och genomförbarhet. Fallet bör betraktas som ett typfall av en offentlig organisation med lokalt politiskt styre då jag ser få egenheter som skiljer det mot andra motsvarande politiska organisationer. Region Skåne är en av Sveriges första regioner men jag ser trots detta inga orsaker till att Region Skåne skulle skilja sig från andra regioner, landsting eller kommuner i fråga om demokratiskt deltagande.

Skåne utgör en geografisk avgränsning för var studien genomförs, rättare sagt var respondenterna var folkbokförda när de rekryterades till panelundersökningen. Skåne bör utifrån avseendet demokratiskt deltagande kunna betraktas som ett typfall. I synnerhet eftersom det inte rör skåningarnas förhållande till t.ex. staten, utan skåningarnas förhållande till den lokala politiken.

4.1.2 Skånepanelen och metodologiska överväganden

Skånepanelen är en webb-panel bestående av ca 5000 respondenter. Panelen har varit aktiv sedan 2013, med en i stort bestående skara respondenter. Panelen besvarar olika frågeställningar som är politiskt förankrade och har rört klimatfrågor, transportfrågor, hälso- och sjukvårdsfrågor med mera (Dialogguiden). För den här frågeomgången, liksom alla andra, redovisas en separat rapport av det företag som administrerar enkäten. Rapporten besvarar inte den här studiens frågeställning, utan rapporterar svart på vitt hur respondenterna svarat på enkätfrågorna, utan någon djupare analys (Region Skåne 2017b).

2795 fullständiga svar inkom, vilket motsvarar 57% svarsfrekvens. Detta skedde under svarsperioden som varade mellan 20 mars och 9 april 2017. 94% av de som påbörjade webbenkäten avslutade den, vilket jag ser som en indikation på att enkäten var relativt lätt att besvara. Detta uppnåddes efter två påminnelser med ca en veckas mellanrum. Hela enkäten besvaras online i ett webbgränssnitt anpassat för olika klienter. Enkätens utskicksformat har antagligen exkluderande effekter för vissa grupper, men detta var ett övervägande som samtidigt tillät ett omfattande material till en relativt låg kostnad. Svarsfrekvensen är i samma nivå som tidigare Skånepaneler.

Ett större dilemma som alla enkätstudier lider av är den exkluderande effekt som består av att enbart vissa vill delta. 57% av paneldeltagarna deltog i den här undersökningen, men det finns sannolikt strukturer för vilka som väljer att delta i en panel för Region Skåne. Flera demografiska faktorer går att hantera genom viktning eller analys av resultaten men vad som kan tänkas ligga bakom att en person väljer respektive väljer bort att delta är desto svårare. Studien undersöker

människors vilja att påverka politiken, något som kan ses som ett samhällsuppdrag. På samma sätt kan deltagande (utan ersättning) uppfattas som ett samhällsuppdrag. Eventuellt är alltså Skånepanelens urval mer intresserade och engagerade i samhällsfrågor än populationen. Detta är ett relevant förbehåll för studien. Detta för tankarna till vad som kan sägas om Skånes eller om Sveriges MOP-deltagande baserat på den här studien – går det att generalisera utifrån den? Ett argument mot det är egenheterna i denna tvärsnittsstudies urval som nyss har diskuterats. Urvalet till Skånepanelen är ett slumpmässigt urval baserat på självselektion. Den ”slump” som avgör vem som deltar i panelen är troligtvis inte särskilt slumpartad utan utgår från olika strukturer (jmf. Teorell & Svensson 2007, 83-87). Detta går att delvis hantera via bortfallsanalys (bortfall vid rekrytering av Skånepanelen) men detta har inte rymts inom den här studien. Något som talar för studiens generaliserbarhet är att studien innehåller mängder av kontrollvariabler, och att samtliga för studien relevanta grupper finns representerade. Sammantaget menar jag att studiens resultat går att försiktigt generalisera i den mån resultaten uppfattas som indikationer. Det finns både för- och motargument till varför studiens resultat skulle skilja sig mot andra fall av MOP-deltagande. Jag anser att studiens resultat inte kan avskrivas som särskilda för just denna kontext, utan att det finns anledning att vidare undersöka om studiens resultat återfinns i fler kontexter.

Vid genomförande av studien gjordes ett etiskt övervägande i samråd med Region Skåne och ansvarig handledare på Lunds Universitet, eftersom studien behandlar mycket personlig information. Det deklarerades tydligt för respondenterna att allt material skyddas och är avpersonifierat samt att det enbart presenteras på gruppnivå. Den Regionala etikprövningsnämnden i Lund konsulterades även och deras svar tolkades som att någon formell etikprövning inte behövde göras, så vida resultaten inte publiceras i en vetenskaplig tidskrift. Då detta inte är avsikten med denna masteruppsats har någon etikprövning inte gjorts.

Vad gäller viktning av resultaten är detta inte aktuellt för den här studien, eftersom den inte intresserar sig för andelar eller totaler utan enbart variabelers samvariation. Frågeenkäten och följebrev återfinns som appendix inklusive en kort sammanställning av vilka som besvarade enkätundersökningen.

4.2 Vetenskapsteoretiska utgångspunkter

De vetenskapsteoretiska utgångspunkterna som den här studien vilar på har antagligen redan observerats. Studien utgår från ett kritisk realistiskt perspektiv i fråga om ontologi och epistemologi.

Ontologiskt finns en föreställning om realismens verklighetsåskådning, där den verklighet som studien uttalar sig om är respondenternas attityder. Dessa attityder är indikationer om en verklighet bortom studien och paneldeltagarnas enkätsvar (jmf. ”transfactuals” i Jackson 2011, 77-78). Epistemologiskt inhämtas kunskap om denna verklighet genom subjektiva uppfattningar som återges i studiens enkätundersökning. Dessa subjektiva uppfattningar hanterar studien som empiri – något som kan uppfattas som vanskligt men som kan överbryggas genom att

understryka det faktum att den empiri som studien utgår från är just subjektivt uppfattad och återgiven. Dessa subjektiva uppfattningar är i sin tur socialt formade i flera steg. Dels av respondenten själv, dels av mig som författare och dels av dig som läsare.

Jag menar således att jag som författare har en avgörande roll i fråga om hur den här studien framställs, även om jag inte kunnat påverka studiens empiri då den är rapporterad och analyserad med etablerade statistiska metoder och studiens samtliga val är motiverade och redogjorda för (jmf. intersubjektivitet i Teorell & Svensson 2007, 280-281). Framställningen av studien är avgörande för hur den uppfattas och i det avseendet har mina värderingar och ambitioner givetvis influerat studien, och därför menar jag att det är viktigt att jag deklarerar min ståndpunkt. Jag har personligen hela tiden trott att deltagandeformen har en avgörande betydelse och att den effekten utgår från demografiska och strukturella mönster. Jag har strävat efter att pröva om så är fallet, och i så fall påvisa detta med etablerade metoder så att denna magkänsla istället kan övergå till något mer underbyggt.

4.3 Validitet och reliabilitet

Studiens validitet är något som bör diskuteras och ifrågasättas, då detta troligtvis är studiens främsta svaghet. I det avseendet är det oklart om vad som mäts faktiskt är vad som avses mätas (jmf. tidigare diskussionen om urval). Resultaten bör således tolkas med viss försiktighet. Att få ett entydigt svar på studiens frågeställning menar jag är svårt, däremot kan den här studien ses som en indikation på deltagandeformens betydelse. Validiteten i den här studien går att säkerställa genom att genomföra fler studier som tar sig an frågeställningen på fler och annorlunda sätt, eventuellt genom mer kvalitativa upplägg. Operationaliseringen av begreppen som undersöks har diskuterats i kapitel 3, vilket bidrar till intersubjektivitet i forskningsprocessen. Hela undersökningen har presenterats, inklusive vissa delar som inte har nyttjats i analysen, för att så transparent som möjligt presentera studien.

Studiens reliabilitet menar jag är ett mindre problem, då studien omfattar ett stort antal respondenter och enkätundersökningen metodologiskt väl genomarbetats. Däremot testas inte studiens reliabilitet, då det är en tvärsnittsstudie som alltså inte upprepas. Det faktum att studien utgörs av en enkätundersökning innebär att mitt tolkningsutrymme av respondenternas svar är relativt litet, då alla svarat enligt samma flervalsoalternativ. Det har heller inte funnits någon person som tolkat respondenterna (likt en intervjustudie) vilket ofta utgör ett reliabilitetsproblem (jmf. Svensson & Teorell 2007, 56-59, Esaiasson et. al. 2007, 265).

4.4 Enkätens utformning

I det här stycket avser jag att diskutera vissa generella utgångspunkter för utformandet av enkätfrågorna då utformningen har stor betydelse för vilka svar som kan förväntas (Esaiasson et. al. 2007, 273). Studien nyttjar en respondentundersökning med standardiserade flervälsfrågor (jmf. Esaiasson et. al. 2007, 257-259). Att studien utgår från ett stort antal respondenter är en styrka, om inte en nödvändighet, för att besvara studiens frågeställning eftersom den intresserar sig för grupper som ofta utgör en stark minoritet i undersökningar (t.ex. socioekonomiskt svaga, yngre män). Med många respondenter är det möjligt att se statistiskt signifikanta mönster med rimliga konfidensintervall, trots att det procentuellt rör som om små grupper.

Enkätfrågorna utformades fritt av mig för att besvara studiens frågeställning, men med avstämning med Region Skånes demokratienhet och CMA Research AB, det företag som distribuerade undersökningen. Hänsyn togs givetvis till det politiska beslutet om enkäten (Region Skåne 2017a), men eftersom det övergripande syftet där är det samma som för studien uppstod ingen konflikt.

Många avväganden och omformuleringar har gjorts under enkätens utformning, inte minst i fråga om antal komplicerade frågor för att undvika en låg svarsfrekvens. Bakgrundsvariabler ansågs vara mindre betungande och därför innehåller studien många frågor samtidigt som den ska vara relativt enkel att besvara. I enkäten finns enbart flervälsfrågor, då öppna svar ansågs bli för betungande i analysen av det stora antalet respondenter.

Enkätundersökningen inleds med ett följebrev (bifogat i appendix) för att tydligt deklarerar syftet med undersökningen, det har utformats enligt praxis (Esaiasson et. al. 2007, 268-269). Detta görs dels utifrån ett etiskt perspektiv men också för att intressera respondenten så att den svarar utförligt och tillförlitligt (Teorell & Svensson 2007, 90). Enkätundersökningen inleds med enkla och okänsliga frågor för att sedan dra åt mer privata frågor (ibid., 90), dock med hänsyn till eventuella priming-effekter. Därför har t.ex. frågor om samhällsengagemang placerats senare i enkäten jämfört med hur en person ser på olika deltagandeformer.

Det finns inga färdiga guider för hur en enkät bör utformas men jag har lutat mig på tidigare forskning om enkätstudier. Ett av alla de avväganden som gjorts är att frågeenkäten inte har några mittenalternativ. Detta för att tydligare åskådliggöra ställningstaganden. Samtidigt erbjuds i samtliga frågor ett ”vet ej/vill ej uppge”-alternativ för att minska risken för att forceras till något svarsalternativ. På dessa två områden är forskningen oenig om vad som är att föredra (Esaiasson et. al. 2007, 278-280).

Flera versioner av enkätundersökningen har testats på utomstående för att säkerställa enkätens begriplighet, och en slutversion beslutades inte förrän den snabbt och lätt kunde besvaras av personer som inte hade koppling till enkätens arbete. Detta förfarande var en starkt kvalitetshöjande insats som rekommenderas (ibid., 273).

Personer med lägre utbildning tenderar att hålla med i samtyckesfrågor (ibid., 275). Därför är samtliga frågor neutralt ställda. Detta är särskilt viktigt eftersom

enkäten intresserar sig för olika socioekonomiska grupper. Enkäten finns i sin helhet i studiens appendix.

4.5 Statistisk analys

Den statistiska analysen är genomförd enligt vetenskaplig praxis och de metoder som nyttjas kommer enbart kortfattat att beskrivas. För att besvara studiens frågeställning utförs hypotesprövning i kapitel 5. Denna hypotesprövning nyttjar olika statistiska modeller som undersöker relationen mellan olika variabler. Samtliga variabler i undersökningen är nominala eller ordinala. Detta faktum ligger givetvis till grund för valet av statistiska metoder.

Chi²-test nyttjas i flera hypoteser. Detta test kontrollerar sambandet mellan två kategoriska variabler och jämför de observerade frekvenserna med frekvenserna som skulle uppstå om det inte alls fanns ett samband mellan variablerna. Cramer's V illustrerar styrkan av sambandets effekt (Pallant 2010, 215-221).

Den vanligast förekommande metoden i kapitel 5 är logistisk regression, som återfinns i samtliga hypotesprövningar. Denna modell uppskattar ett separat logistiskt värde för varje oberoende variabel. Den matematiska härledningen av denna metod kommer inte att diskuteras i den här studien, men det är en av de absolut vanligaste metoderna för att studera kategoriska beroende variabler (Long & Freese, 2010, 223). Modellen utvärderar hur väl de oberoende variablerna kan förklara den beroende variabelns variation. Dels genom ett övergripande "goodness-of-fit"-mått för modellen, samt genom att utvärdera respektive variabelns signifikansnivå och relevans (Pallant 2010, 171).

Flera krav ställs på datamaterialet innan en logistisk regression kan genomföras, däribland multikolinjäritetstest. Detta har utförts och inga variabler har påvisat en interkorrelation bortom toleransvärdena, även för variabler där detta kunde ha misstänkts (t.ex. utbildning och inkomst) (ibid., 169). Outliers har kontrollerats för men är inget problem då enbart flervalsoalternativ erbjudits.

Modellens förklaringskraft illustreras av värdena Cox & Snell R Square samt Nagelkerke R Square, och redovisas för respektive regression. Detta är inga verkliga R²-värden, utan s.k. pseudo-R²-värden. De ger en uppfattning om hur stor andel av variationen i den beroende variabeln som modellen kan förklara (ibid., 176).

I regressionen återges respektive variabels signifikansnivå, och den här studien utgår från en nivå på 0,05 vilket innebär att det är 5% sannolikhet att utfallet är orsakat av slump. I många av de signifikanta variablerna är nivån dock betydligt lägre, vilket redovisas i respektive regressionstabell. Vidare kommer Exp(B)-värdet att analyseras i regressionerna, vilket är baserat på B-värdet. Exp(B) motsvarar en oddskvot för respektive variabel. Oddskvoten innebär förändringen i odds av gruppstillhörigheten (jämfört med referensgruppen) om den oberoende variabeln ökar med 1 (ibid., 175-179). En ökning med 1 har ofta olika betydelse beroende på vilken variabel som analyseras. En ökning av 1 i kön innebär skillnaden mellan man

och kvinna, medan en ökning av 1 i ålder innebär 10 år äldre. Variablernas effekter kommer att diskuteras och beskrivas i kapitel 5.

Flera variabler har kodats om innan analysen genomförts. Detta har skett för att skapa tillräckligt stora grupper. T.ex., istället för en uppdelning av funktionsnedsatta mellan fysisk, psykisk och intellektuell funktionsförmåga (som svarsalternativen i enkäten är) så analyseras funktionsnedsättning som en binär variabel. Ett annat exempel är att beroende variabler som är baserade på ordinalskalor i tillämpliga fall har kodats om för att möjliggöra en bivariat logistisk regression, istället för den mer svårtolkade multivariata logistiska regressionen. I de fallen så har de två positiva alternativen kodats som positiv, och de två negativa alternativen har kodats som negativ (eller motsvarande). I fall med nominalskalor har detta givetvis inte genomförts, då en sådan kodning skulle förvirra resultaten.

För att underlätta möjligheten att kritiskt granska analysen i kapitel 5 vill jag påpeka att i samtliga bivariata regressioner så utgörs referensgruppen av den andra variabeln, vilket går att kontrollera genom att studera variablsammansättningen av de beroende variablerna som presenteras för respektive hypotesprövning. Vidare så motsvaras alltid grupp två, referensgruppen, av det mer ”negativa” svarsalternativet. T.ex. ”vill ej exponeras politiskt”, ”vill ej spendera mycket tid”, ”är ej bekväm med att prata inför andra”.

5 Analys

Analysen är baserad på den analysmodell som är beskriven i kapitel 3. Deltagandeformens betydelse undersöks genom hypotestestning. Samtliga hypoteser utgår från att pröva huruvida de oberoende variablerna påverkar den beroende variabeln, som består av olika karaktärsdrag i MOP-deltagandet. De oberoende variablerna kommer kännas igen i de olika hypoteserna, och utgörs av faktorer som tidigare teorier har påvisat är relevant för varför människor väljer att politiskt delta. I flera hypoteser tillkommer särskilda oberoende variabler som kan ha relevans för just den deltagandeformen.

Den logiska härledning som alla hypoteser vilar på är att om en oberoende variabel (t.ex. utbildningsnivå) visar sig ha signifikant påverkan på deltagandeformen (t.ex. deltagande hemifrån), så dras slutsatsen att utbildningsnivå påverkar viljan att delta hemifrån. Effekten bedöms utifrån om den är negativ eller positiv samt utifrån sannolikhet baserat på angivna oddskvoter.

Materialet består av 2795 respondenters svar på enkätundersökningen som beskrivs i kapitel 4. Variablerna beskrivs i detalj i studiens appendix (tabell 1a). Variablerna diskuteras även närmare rent innehållsmässigt och teoretiskt i kapitel 3. Studien utgår från signifikansnivån $p \leq 0,05$, vilket impliceras när begreppet signifikant används. För fullständiga p-värden, se regressionstabellerna i appendix. Samtliga statistiska analyser återfinns i studiens appendix.

5.1 Hypotes 1 – Tidskrävande deltagandeinitiativ

Den första hypotesen som kommer att prövas är: Deltagandeinitiativ som tar mycket tid i anspråk exkluderar personer som har ont om fritid. Denna hypotes är förankrad i CVM-teorins del om att nödvändiga resurser krävs för deltagande (Brady et. al. 1995). Initialt redovisas den beroende variabeln och ett Chi2-test (tabell 2a, 2b) som visar att det finns ett signifikant samband mellan mängden fritid och hur mycket tid som kan ägnas åt att påverka hälso- och sjukvårdspolitiken, men med en relativt svag effekt (Cramer's V 0,115).

Om deltagandeformen undersöks vidare via en logistisk regression så framträder dock ett annat mönster (tabell 2c, 2d), nämligen att fritid inte är en signifikant faktor för mängden tid en person är villig att spendera på att påverka hälso- och sjukvårdspolitiken. Inte heller typ av sysselsättning visar några signifikanta resultat. Istället framträder tre faktorer som alla har signifikant påverkan på mängden tid som kan spenderas på deltagande, nämligen intresse av samhällspåverkan, intresse av att påverka vårdpolitik och tilltron till mellanvalsaktiviteter. Min tolkning av detta resultat är att individer med stort

intresse och tilltro till MOP-deltagande är villiga att spendera tid på det, och detta relativt okänsligt i relation till hur mycket fritid de anser att de har, eller omvänt att personer med litet intresse och tilltro inte deltar även om de anser att de har fritid.

Modellen i sin helhet förklarar ca en tredjedel av variationen i den beroende variabeln (tabell 2c). En variabel med stor förklaringskraft är om individen är intresserad av att påverka vårdpolitik, med en oddskvot på 4,7. Det är alltså 4,7 gånger så vanligt att anse att man har mycket tid (mer än 4 timmar per månad) för påverkan (jämfört med mindre än 4 timmar per månad) om man tar ett steg på den oberoende variabelns fyrgradiga skala avseende hur intresserad man är av vårdpolitik.

Ålder är också en signifikant faktor, ju äldre någon är desto mer sannolikt är det att vilja spendera mycket tid på deltagande. Denna effekt har studerats och visat sig vara relevant i fler andra studier som studerar demokratiskt deltagande (Leighley 1995, 183-184).

Det är även viktigt att understryka att den socioekonomiska förklaringsmodellen inte har någon effekt på mängd tid en person är villig att spendera. Detta är anmärkningsvärt eftersom just tiden som spenderas på deltagandet mycket väl kan ses som ett aggregerat mått på deltagande överlag. Orsaken till detta är svår att avgöra, men som nämnt i kapitel 4 så har enkäten ett urval där samtliga bör ha ett förstärkt intresse för samhällsfrågor.

Sammanfattningsvis visar hypotesprövningen att fritid inte tycks vara avgörande för mängden tid en individ spenderar på deltagandet, utan det är snarare tilltro och engagemang som påverkar detta.

5.2 Hypotes 2 – Exponering av politiska åsikter

Huruvida en persons politiska åsikt exponeras inför andra eller ej i ett deltagandesammanhang kan ha betydelse för vem som väljer att delta. Hypotesen som i det här stycket prövas är: Deltagandeinitiativ som innebär att politiska åsikter måste exponeras inför andra exkluderar socioekonomiskt svaga och grupper och grupper med liten vana av politiska sammanhang. Den beroende variabeln presenteras i tabell 3a, modellens förklaringskraft i tabell 3b och regressionsanalysen i tabell 3c. Den bakomliggande teorin är CVM, som understryker vikten av rekryterande nätverk och socioekonomi för demokratiskt deltagande.

Den statistiska analysen visar att kön är en signifikant påverkande faktor, där kvinnor är mindre sannolika att vilja exponera sin åsikt än män. Sannolikheten är 1,8 gånger så hög att vara obekvämd med detta för kvinnor jämfört med män.

Utbildning visar sig även i den här hypotesen vara icke signifikant. Däremot är inkomst signifikant, vilket också kan fungera som en socioekonomisk indikator (enligt tidigare operationalisering av variabeln (jmf Verba et. al. 1995)). Ju högre inkomst, desto mindre sannolikt är att en person inte vill exponera sin politiska åsikt. För varje 10 000 kr mer per månad en person tjänar minskar sannolikheten med att inte vilja exponera sin politiska åsikt med 19%.

Politisk vana, operationaliserat via flertalet variabler, tycks ha en stor effekt på hur bekväm en person är vid deltagande. Erfarenhet av partipolitik är signifikant och ju mindre vana en person har av detta desto mindre är sannolikheten att vilja exponera sin politiska åsikt. Effekten är fallande, de förtroendevalda eller som känner förtroendevalda är mest troliga att vilja exponera sin åsikt, följt av som är eller känner någon som är aktiv i ett politiskt parti, följt av de som är stödmedlemmar – jämfört med de som inte alls är med eller känner någon som är med i ett politiskt parti.

Vidare är intresse för samhällspåverkan också signifikant, ju större intresse av detta, desto mindre sannolikhet att inte vilja exponera sin åsikt. Medlemsaktivitet i frivillighetsorganisationer är också signifikant, vilket också kan ses som en indikation på sitt rekryterande nätverk – eller på personlig preferens då den största effekten återfinns bland de som aktivt deltar på dessa organisationers möten. Den teorin stärks av att personer som anser att det är viktigt att få diskutera med andra människor vid MOP-deltagande också är signifikant. Något som här inte kontrolleras för extroverta personlighetsdrag, vilket eventuellt har en betydande effekt för politisk exponering.

Kunskap om vårdfrågor är också signifikant, med en marginell effekt där välinsatta är mer sannolika att vilja exponera sin politiska åsikt. Vad den bakomliggande mekanismen är kan bero på flera saker, som att dessa individer är mer trygga med också uttrycka sin åsikt.

Sammantaget går det att säga att graden av politiskt exponerande deltagande har inkluderande och exkluderande mekanismer. Att vara man, att ha god organisationsvana och stort intresse för samhällsfrågor bidrar till sannolikheten att vara bekväm med att exponera sin politiska åsikt inför andra.

5.3 Hypotes 3 och 4 – Deltagande via digital teknik och deltagande som sker hemifrån

Att delta via nya digitala lösningar är något som diskuteras som en möjlighet i en modern demokrati (SOU 2016:5). I den här hypotesen undersöks vilka inkluderande och exkluderande effekter det kan få genom att undersöka hypotesen: Deltagande via digital teknik exkluderar äldre personer och socioekonomiskt svaga. Därutöver studeras enbart att delta hemifrån (detta kan ju göras via annat än digital teknik), via hypotesen: Deltagande som inte sker hemifrån exkluderar funktionshindrade, de som inte vill exponera sin politiska åsikt och de med lite fritid.

Inledningsvis presenteras styckets två beroende variabler (tabell 4a, 4b). Därefter undersöks relationen mellan dessa, dvs. deltagandets plats och bekvämligheten med digital teknik. Via en korstabell och ett Chi²-test påvisas ett signifikant samband mellan dessa två variabler (tabell 4c, 4d). Detta bör hållas i åtanke i den fortsatta analysen, och de variablerna kommer också att inkluderas som oberoende variabler i de respektive logistiska regressionerna där hypoteserna prövas.

Inledningsvis prövas hypotesen om deltagande via digital teknik. Modellen förklarar enbart 13,6% av variationen i den beroende variabeln (tabell 4e). Hypotesen tycks ha viss relevans, då så väl utbildning som inkomst visar sig vara signifikant (tabell 4f), där högre inkomst och högre utbildning båda minskar sannolikheten att vara obekvämt med digital teknik (inom 95% konfidensintervall). Ålder har också ett signifikant utfall. Hög ålder innebär en ökad sannolikhet med att inte vara bekväm med teknik med ca 56% per 10 år. Den sista signifikanta variabeln är att de som föredrar att delta från annan plats än hemmet jämfört med de som vill delta hemifrån är mer sannolika att vara obekväma med teknik.

I nästa hypotes prövas: Deltagande som inte sker hemifrån exkluderar funktionshinder, de som inte vill exponera sin politiska åsikt och de med lite fritid. I det här fallet används en multinominal regression då den beroende variabeln har flera olika relevanta svarsalternativ som inte går att kategorisera (tabell 4h). Detta gör analysen mer svårtolkad. Modellen har en relativt låg förklaringskraft vad gäller variationen i den beroende variabeln (tabell 4g). Alla resultat är jämförda mot referenskategorierna att delta hemifrån.

Att ha en funktionsnedsättning har en signifikant effekt för de som är likgiltiga inför var deltagandet sker, där de utan funktionsnedsättning är 50% mer sannolika att vara likgiltiga för var deltagandet sker jämfört med de som vill delta hemifrån.

Exponering av sin politiska åsikt är signifikant för så väl de som vill delta från annan plats som de som är likgiltiga. Ju mindre bekväm man är vid detta desto mindre sannolikt är det att vilja delta från annan plats eller vara likgiltig inför det valet jämfört med de som vill delta hemifrån.

Mängden fritid är signifikant för gruppen som är likgiltiga inför deltagandeplatsen, men inte för de som helst vill delta från annan plats. Ju mindre fritid en person har, desto mindre sannolikt är det att den är likgiltig inför var deltagandet äger rum jämfört med de som vill delta hemifrån.

Därmed är hypotesen delvis bevisad – det tycks ha betydelse var deltagandet äger rum baserat på om man har en funktionsnedsättning, om man har mycket fritid och om man är bekväm med att exponera sin politiska åsikt.

Attityd till teknikbekvämlighet är också signifikant för att vilja delta från annan plats än hemmet jämfört med de som vill delta från hemmet. Därmed är sambandet teknikbekvämlighet och deltagande hemifrån undersökt från flera perspektiv – det finns signifikanta samband mellan dessa variabler.

I övrigt visar kontrollvariablerna att kön har en signifikant effekt. Att vara kvinna ökar sannolikheten att vilja delta från Region Skånes lokaler (eller annan plats än hemmet). Slutligen visar även variabeln om medlemsaktivitet ett signifikant utfall, där personer som aktivt deltar på möten i frivillighetsorganisationer är mer sannolika att vilja delta från annan plats än hemmet, vilket inte är helt förvånande.

5.4 Hypotes 5 och 6 – Skriftliga och retoriska färdigheter

Nästa hypotes undersöker deltagandeformer där retorisk eller skriftlig förmåga krävs. Hypotesen bygger på premissen att personer som inte är bekväma med att uttrycka sig i tal eller skrift förväntas att exkluderas från sådana deltagandeformer. Många etablerade deltagandeformer, som medborgardialog, ställer krav på muntlig framställning, medan deltagandeformer som medborgarförslag ställer krav på skriftlig framställning.

De två deltagandeformernas variabler finns beskrivna i frekvenstabeller (5a, 5b). Initialt så undersöks sambandet mellan attityd till hur bekväm en person är med muntlig och skriftlig framställning via ett χ^2 -test (tabell 5c). Det visar att det finns ett tydligt signifikant samband mellan de båda variablerna med ett relativt starkt samband (Cramer's V 0,303). De båda variablerna undersöks separat via logistisk regression och testas via samma oberoende variabler för att undersöka om det finns några relevanta skillnader i vad som påverkar.

Den första hypotesen som prövas är: Deltagandeformer som kräver skriftlig framställning exkluderar socioekonomiskt svaga grupper. I regressionen (tabell 5d, 5e) är en mängd variabler signifikanta. Variablerna i regressionen förklarar ca 20% av variationen i den beroende variabeln (tabell 5d).

De socioekonomiska variablerna har en väntad effekt och bidrar till hur bekväm en person är med skriftlig framställning. Utbildning har en relativt stark effekt (Exp(B) 0,500), och min bedömning är att den är starkare än årsinkomst (Exp(B) 0,823). Min slutsats är att om deltagandet ställer krav på skriftlig framställning så kommer socioekonomiska parametrar ha effekt. Äldre är signifikant mindre bekväma med skriftlig framställning, men effekten är mycket svag (Exp(B) 1,18). Observera att det inte finns några signifikanta skillnader mellan män och kvinnor i detta avseende. Övriga signifikanta variabler är svåra att teoretiskt härleda, och de är eventuellt spuriösa samband som eventuellt också är socioekonomiskt relaterade.

Samma förklarande faktorer förväntas påverka muntlig framställning – nämligen de socioekonomiska variablerna. Modellen har ungefär samma förklaringskraft som modellen för skriftlig framställning (tabell 5f). Regressionen (tabell 5g) visar att de socioekonomiska variablerna även här är signifikanta med relativt stark effekt, och precis som innan så har utbildning en starkare effekt än årsinkomst. Ålder har en motsatt effekt jämfört med skriftlig framställning – ju äldre en person är desto mer sannolikt är det att den ska vara bekväm med muntlig framställning, dock är effekten svag, enbart 8% minskad sannolikhet per 10 år. Kön som inte var signifikant för skriftlig framställning är signifikant för muntlig framställning, där kvinnor är 60% mindre sannolika att vara bekväma med detta jämfört med män.

Sammanfattningsvis kan det sägas att deltagandeformer med krav på muntlig och skriftlig framställning är mer sannolika att exkludera personer med lägre socioekonomisk status, i synnerhet lägre utbildning. Deltagandeformer med krav på muntlig framställning är mer sannolika att exkludera kvinnor.

5.5 Hypotes 7, 8 och 9 – Abstraktion

Hypotes sju, åtta och nio undersöker olika aspekter av den abstraktion som deltagandet sker på. Respondenterna har besvarat frågor om hur de vill påverka baserat på ett temporalt perspektiv (nutid eller framtid), ett rumsligt perspektiv (geografiskt nära eller hela regionen) samt komplexitet (enkla eller komplexa frågeområden). De oberoende variablerna för temporal och geografisk abstraktion presenteras i tabell 6a och 6b. Inledningsvis så undersöks huruvida den geografiska abstraktionen har ett samband med den temporal abstraktionen. Det framgår att så är fallet, genom ett Chi²-test (tabell 6c). Sambandet uppmäts till Cramer's V 0,163. För att fortsatt undersöka abstraktionen genomförs två separata logistiska regressioner.

Den första hypotesen är: Deltagande med fokus på regionala frågor istället för lokala frågor exkluderar personer med låg socioekonomisk status. Regressionen har en låg total förklaringskraft för variationen i den beroende variabeln (tabell 6d). Det finns dock signifikanta resultat i regressionsanalysen som stöder hypotesen (tabell 6e). Utbildning (men inte årsinkomst) är signifikant, och för varje intervall av högre utbildning en person har så ökar sannolikheten att vilja påverka regionala frågor med 28%. Även samhällsintresse är signifikant – ju mer intresserad av generell samhällspåverkan desto mer sannolikt att vilja påverka regionala frågor. Därutöver är ålder signifikant, ju äldre en person är desto mindre sannolikt att vilja påverka regionala frågor.

Den andra hypotesen som testas är: Deltagande med fokus på framtida frågor exkluderar personer med låg socioekonomisk status. Modellen har ungefär lika låg total förklaringskraft som föregående hypotes (tabell 6f). Även resultaten i regressionen (tabell 6g) känns igen från föregående hypotes, vilket indikerar att abstraktionsperspektivet tycks utgöra en relevant aspekt. Utbildning (men inte årsinkomst) är signifikant även för den här beroende variabeln. För varje ökad nivå på utbildningsnivå så minskar sannolikheten med 13% att vilja diskutera frågor om vården som erbjuds nu jämfört med vårdens utveckling på sikt. Även samhällspåverkan ger samma typ av utfall som den tidigare hypotesen: Ju högre intresse av samhällspåverkan, desto större sannolikhet att vilja diskutera framtidens hälso- och sjukvård jämfört med vården just nu. Ju äldre en person är desto mer sannolikt att vilja påverka vården just nu. Den enda oberoende variabeln som är signifikant i den senare regressionen jämfört med den tidigare är kön, som är signifikant i regressionen för temporal abstraktion. Kvinnor är mer sannolika att vilja diskutera vården som erbjuds nu.

Slutligen ska en hypotes om frågekomplexitet prövas, nämligen: Deltagande med en högre komplexitet i de politiska frågorna exkluderar socioekonomiskt svaga grupper. Denna variabel är mer komplext sammansatt än tidigare variabler och kommer testas genom två sammansatta index, bestående av frågor om hur intresserad en person är av måltidsutbud, öppettider, offentlig eller privat driftsform samt ekonomiska resurser. Måltidsutbud och öppettider representerar icke-komplexa frågor (även om dessa frågor givetvis också kan rymma en stor komplexitet) och de andra två frågeområdena representerar områden med hög komplexitet. De två variablerna (baserade på de nämnda frågorna) presenteras i tabell 6h och 6i. Observera att antalet observationer är det dubbla pga. indexerade variabler.

Ett initialt Chi²-test (tabell 6j) konstaterar att det finns ett samband mellan de två komplexitetsfrågorna, dock med ett lågt Cramer's V värde (0,086). Vidare undersöks frågor med hög frågekomplexitet via en logistisk regression (tabell 6k, 6l). Utbildningsnivå eller årsinkomst är inte signifikant vilket är högst relevant för den aktuella hypotesen. Kontrollvariablerna visar dock att så väl kön som ålder är signifikanta variabler. Ju äldre en person är samt att vara kvinna ökar sannolikheten att vara intresserad av de komplexa frågorna. Även de som är intresserade av att påverka samhället samt och hälso- och sjukvården är signifikant mer sannolika att vilja påverka de komplexa frågorna.

I nästa regression prövas istället frågorna med låg frågekomplexitet (tabell 6m och 6n). Inledningsvis bör det sägas att de intresserade av samhällspåverkan och hälso- och sjukvårdspolitik är mer sannolika att vilja påverka de mindre komplexa frågorna också – likt de mer komplexa frågeområdena, dock med lägre oddskvot än de komplexa frågorna. Samma fenomen visar sig för så väl ålder som kön. Äldre och kvinnor är också mer sannolikt intresserade av att diskutera icke-komplexa frågor än yngre och män. Detta mönster kan bero på att dessa grupper generellt är mer intresserade av att påverka politiken – oavsett frågekomplexitet. Hypotesen som utgår från socioekonomi bekräftas delvis av regressionen om icke-komplexa frågor eftersom högre utbildning och högre inkomst minskar sannolikheten av att vara intresserad av icke-komplexa frågor. Detta är särskilt anmärkningsvärt eftersom dessa grupper generellt är mer intresserade av att påverka politiken enligt den tidigare forskning som presenterats i kapitel 2.

Frågekomplexitet är även något som till stor del beror på hur en fråga presenteras. Budgetfrågor kan t.ex. antas vara komplicerade, men genom rätt beredning och presentation kan en komplicerad process göras förståelig. Därför går frågekomplexiteten att påverka genom hur frågorna bereds och presenteras.

5.6 Slutsatser

Denna relativt dataintensiva hypotestestning öppnar upp för många diskussioner och fortsatta frågor. Hypotestestningen har visat på en mängd strukturellt signifikanta påverkansfaktorer för attityder till olika sätt att MOP-delta eller olika egenskaper som påverkar ens möjligheter att MOP-delta.

Kontrollvariablerna har visat sig vara relevanta i hög utsträckning, vilket bör ses som en indikation på att de teoretiska utgångspunkterna och tidigare förklaringsmodellerna har bäring även när det gäller MOP-deltagande i hälso- och sjukvården. Framför allt så har CVM-teorin samt den socioekonomiska modellen haft signifikanta utfall, till skillnad från rational choice-teorin. Denna teori tar dock litet utrymme och har operationaliserats enbart via en variabel (se kapitel 3.4.2), så jag vill understryka att teorin inte motbevisats, utan enbart att attityden till deltagande inte tycks påverkas av ens rapporterade vårdbehov i någon större utsträckning.

Sammantaget går det att konstatera att olika delar av deltagandeformen är relevanta för olika grupper och att ingen av de testade hypoteserna saknar

signifikanta utfall baserat på de undersökta variablerna. De grupperande variablerna har återkommande en signifikant påverkan på attityd till hur deltagandet utformas, och därför kan deltagandeformen sägas ha en betydande roll för vem som deltar i olika initiativ.

Av alla de signifikanta samband som har nämnts i kapitel 5 så har ingen djupare teoretiska förklaring getts annat än den som tidigare forskning presenterat. Detta är en svaghet i denna kvantitativa studie, där det är svårt att skapa en förståelse för mekanismerna som är drivande för de signifikanta resultaten. Delvis skulle svaret kunna sökas i det befintliga datamaterialet genom att studera grupsammansättningar och fler och mer djuplodande analyser. Detta ryms inte i studien, som avser hålla en stringent linje i relation till sin övergripande frågeställning om deltagandeformens betydelse. Studiens styrka menar jag istället är att den kan fungera som en relativt innehållsrik karta över observerade tendenser kopplat till MOP-deltagande. Var och en av alla de signifikanta utfall som observerats går att dyka djupare i, tematisera och teoretisera.

De relativt låga pseudo- r^2 -värden som rapporterats för de logistiska regressionerna påvisar att det finns mycket annat som förklarar variationen i de beroende variablerna som inte omfattas av de datamodeller som ingår i den här studien. Detta är en indikation på att det är ett komplext och inte särskilt förutsägbart fält, trots den tidigare forskningens framsteg. Detta fenomen bekräftas av tidigare forskning som menar att det är ett komplicerat koncept som undersöks i en värld av mängder av påverkande variabler (Verba et al. 1995, 267-287).

Det rika datamaterial som enkätundersökningen lett till går att utforska på fler sätt. Detta ryms dessvärre inte i den här studien, men den genomförda analysen i kapitel 5 är tillräcklig för att besvara studiens frågeställning.

6 Resultat och diskussion

Studien har som ambition att besvara frågeställningen: *Vilken betydelse har formen av demokratiskt deltagande för olika samhällsgruppers deltagande?*

I respektive testad hypotes finns strukturella skillnader i attityd till deltagande vilket bör ses som ett tydligt svar på studiens frågeställning: MOP-deltagandets utformning har betydelse för vem som deltar och olika karaktärsdrag i deltagandeformen har olika betydelse för olika samhällsgrupper. Ett sammanfattat urval från analysen i kapitel 5 är sammanställt nedan. Resultatet kan ses som en karta över vilken effekt olika typer av deltagandeformer har på vilka som kan förväntas delta.

- Ju mer tidskrävande MOP-deltagandet är, desto mer sannolikt är det att samhällsengagerade och äldre väljer att delta.
- MOP-deltagande där exponering av politiska åsikter förutsätts exkluderar kvinnor, personer med lågt deltagande i frivilligorganisationer, låga inkomster och lågt intresse för samhällspåverkan
- MOP-deltagande som involverar digital teknik exkluderar personer som är äldre, som har lägre utbildning och lägre inkomster.
- MOP-deltagande som inte sker hemifrån exkluderar funktionshindrade, de med lite fritid och de som inte vill exponera sin politiska åsikt.
- MOP-deltagande som ställer skriftliga krav exkluderar personer med lägre utbildning och lägre inkomster
- MOP-deltagande som ställer krav på muntlig framställning exkluderar personer med lägre utbildning, lägre inkomster och kvinnor
- MOP-deltagande som handlar om regionala istället för lokala frågor föredras av personer med hög utbildning, personer med stort samhällsintresse samt äldre personer
- MOP-deltagande som behandlar frågor om framtiden istället för läget just nu föredras av personer med stort samhällsintresse, yngre, personer med hög utbildning och kvinnor
- MOP-deltagande med hög frågekomplexitet exkluderar personer med lägre utbildning, män, icke samhällsintresserade samt yngre personer

Att de traditionella teorierna har stor bäring i den här undersökningen, vilket påvisas i kapitel 5, visar att det absolut ligger något i att demokratiskt deltagande kan ha en inneboende snedvridning i fråga om representation, eftersom vissa deltagandeformer attraherar vissa grupper. Om MOP-deltagandet är relativt homogent utfört stärker detta den låga folkliga representationen. Ett resultat i enlighet med den nämnda different-democracy-skolan (se kapitel 2.5.4). Men studiens resultat bör tolkas som ett argument både för och emot different

democracy-teoretikerna. För-argumentet utgår alltså från att om MOP-deltagande praktiseras på ett homogent sätt så kan vi förvänta oss exkluderande och inkluderande effekter, där vissa samhällsgrupper kommer att bli över- och underrepresenterade. Mot-argumentet utgår från att studien illustrerar att deltagandeformen har stor betydelse för vem som deltar. Ökad kunskap om vilken effekt olika karaktärsdrag i deltagandeformen har kan alltså nyttjas för att utjämna ojämlikheter i demokratin. Kunskap som den här studien presenterar erbjuder en ökad förståelse för vad vi kan förvänta oss av olika deltagandeformer, men vi bör därutöver också utvärdera vilka som faktiskt deltar i vilka deltagandekanaler för att säkerställa en god representativitet. Genom en förståelse av vem som de facto deltar går det även att med enkla statistiska metoder vikta resultaten för att utjämna potentiella skevheter. Statistiskt säkerställda urval är något som även diskuteras i demokratiutredningens forskarantologi (Gilljam & Karlsson 2015, jmf. 499-500, Tahvilzadeh 2015, 519).

Som svar på min inlednings problematisering av demokratiutredningens initiativ för ökad jämlikhet via ökat mellanvalsdeltagande så visar alltså den här studien att ett ökat genomslag för mellanvalsdeltagandet kan förvärra jämlikhetsproblemen och få motsatt effekt jämfört med utredningens ambition. Samtidigt tycks detta ökade mellanvalsdeltagande också kunna lösa dem – beroende på hur deltagandet utformas och utvärderas. Som studiens titel indikerar menar jag att MOP-deltagande är ett demokratiskt vitaliserande eller fördärvande instrument, och hur detta instrument används ligger i arrangörens makt.

Deltagandets utformande har alltså en inkluderande eller exkluderande effekt för olika grupper. En väg framåt för ett mer jämlikt deltagande kan således vara att bredda formerna för hur MOP-deltagandet organiseras för att säkerställa att det finns olika deltagandeformer som passar olika grupper i samhället. Hur detta i praktiken ska genomföras låter jag vara osagt, då deltagandets betydelse och effekt på politiken så klart också kantas av en jämlikhetsdimension i form av vilket inflytande de olika kanalerna bör ha, om det verkligen finns något för alla eller om vissa grupper istället väljer att engagera sig i mängder av kanaler på grund av att vissa grupper är mindre känsliga eller mer engagerande än andra. Därför förespråkar jag en ökad medvetenhet av vilka grupper, baserat på vedertagna teoretiska utgångspunkter, som de facto deltar i MOP-deltagande.

En grupp och egenskap som sticker ut som signifikant i flera av hypotesprövningarna är samhällsintresserade. Samhällsintresset tycks vara en starkt drivande faktor vilket gör gruppen mindre känslig för deltagandeformens utformning, medan de mindre samhällsintresserade blir mer känsliga för detta.

En faktor som troligtvis påverkat utformningen av traditionella former för MOP-deltagandet är svårigheterna med att mobilisera människor och få dem att delta och dela med sig. Att deltagandeformerna idag ser ut som de gör (se kapitel 2.7) kan bero på att deltagandeformerna anpassats efter de som visat sig intresserade. På så sätt kan deltagandeformerna med tiden ha utvecklats för en homogen skara, den skara som var lättast att nå. Offentliga institutioner i Sverige måste här höja ambitionen om hur deltagandet erbjuds för att nå ut till fler, alternativt begränsa deltagandet och dess effekter, samt medvetandegöra vilka det är som deltar och vilka som inte gör det. Något som inte rymts inom den här studien

är att undersöka attityderna till ett ”stödjande deltagande” för att på så vis mobilisera de längst från deltagandet. Detta skulle kunna utformas med inspiration av advocacy planning (kap 2.5.5), kontrollerade urval, digitala lösningar och ärenden som av den politiska beredningen i ökad utsträckning tillgängliggörs för de längst bort från deltagandet.

En stor del av studien utgörs av en omfattande datainsamling. Denna data är inte till fullo utforskad och bör ses som ytterligare ett bidrag från denna studie. Att enkätundersökningen kan uppfattas som oproportionerlig ser jag som ett smärre problem för studien eftersom det inte varit på bekostnad av att besvara frågeställningen, utan att det framför allt innebär framtida möjligheter till fortsatt analys.

Vad deltagandets syfte är kan också påverka hur det bör utformas och vilken reell påverkan det bör leda till. Handlar det om folkutbildning, samhörighet, lärande eller reell maktfördelning? Detta är något som inte diskuteras i denna studie och jag menar att det är en annan diskussion som oavsett svar berörs av de resultat som presenterats i den här studien.

En alternativ väg istället för ett mer jämlikt MOP-deltagande är ett minskat deltagande, som därmed säkerställer att ingen grupp kommer till tals mer än någon annan. Kanske i kombination med en stärkt representativ demokrati eller en bättre fungerande rekrytering till de politiska partierna. Detta är något som inte studeras i den här studien, men det är definitivt en relevant diskussion att föra i ett konstruktivt skede för framtidens mellanvalsdeltagande.

Denna studie har ett relativt pragmatiskt perspektiv och höjer sällan blicken bortom deltagandet och dess effekter, detta är heller inte syftet med studien. Jag vill ändå nämna att det givetvis finns ett större sammanhang där deltagandet sker och utformas, med maktkonflikter och sociala och ekonomiska dimensioner. Habermas menar t.ex. att grundläggande social och ekonomisk jämlikhet är en förutsättning för deliberation (Lundström 2009, 30). Den skeva representationen i deltagandet skulle med det perspektivet kunna förstås som ett symptom av något större, och insatser för den enskilda deltagandeformen kan därmed uppfattas som relativt meningslösa.

6.1 Framtida forskning

Trots att området demokratiskt deltagande historiskt är väl beforskat så finns kunskapsluckor och behov av framtida forskning, inte minst i takt med att samhällen och demokratier successivt utvecklas. I samma takt förändras förväntningarna och möjligheterna för en modern demokrati. Något jag efterfrågar är därför empirisk och pragmatisk forskning inom området, som kan bidra till konkret utveckling av demokratin som statsskick.

Under studiens gång har flera områden nämnts som är föremål för framtida forskning. Mängder av avgränsningar har gjorts som i framtida studier skulle kunna justeras och överträdas, t.ex. i form av andra politiska kontexter, andra politiska nivåer, andra geografiska områden, förändrade förklarande variabler eller

undersökta deltagandeformer. Intressant vore även att återupprepa den här studien i andra kontexter.

I metodval finns alltid styrkor och svagheter. En uppenbar svaghet i den här studiens kvantitativa ansats är dess förklaringar till varför de strukturer som observerats finns. Tidigare forskning utgör här de bästa förklarande stödet men genom en mer kvalitativ ansats skulle observerade strukturer kunna undersökas på djupet, och på så vis skapa en förståelse kring varför människor deltar. Detta är även en kunskapslucka som Leighley påpekar (Leighley 1995, 197).

Det redan undersökta materialet har mer att bjuda än den här studiens analys. Förhoppningsvis kan detta förvaltas av framtida studier eller inom ramen för Region Skånes verksamhet. Det finns fler deltagandeformer att analysera, fler oberoende variabler och fler potentiella orsakssamband att undersöka.

Eftersom de undersökta karaktärsdragen i deltagandet utgår från faktiska deltagandeformer så finns stor potential i att utveckla fiktiva deltagandeformer som går att undersöka, detta har heller inte rymts i studien. T.ex., vilken demografi har personer med attityder som lämpar sig för att delta i ett initiativ som e-votering hemifrån? All data för att undersöka detta finns i materialet.

I materialet finns även tillgång till information om initiativ som kan stödja deltagare för att delta, t.ex. stöd från experter eller ekonomisk ersättning för att delta. Analys av detta har heller inte rymts i studien. Genom att studera detta kan konstruktiva förslag utformas för att åstadkomma en bättre folklig representation i deltagandet.

De redovisade ”goodness-of-fit”-värdena indikerar att det finns betydligt mer som förklarar variationen i de beroende variablerna. Detta skapar hos mig en nyfikenhet som indikerar att det finnas andra förklarande faktorer att upptäcka, som eventuellt kan förklara attityderna till deltagande ännu bättre.

En intressant fortsättning av den här studien vore att undersöka faktiska beteende och inte bara attityder till deltagande. Med den nya kunskap som denna studie bidrar med skulle det gå att pröva olika reella MOP-deltagandeformer och studera vilka grupper som faktiskt väljer att delta, samtidigt som den här studiens hypoteser kan utvärderas. Detta skulle bädda för en ökad förståelse om deltagandets potential och problem.

7 Referenser

Bornemark, Jonna, 2016. ”Medborgardialog – om det svåra i att mötas. Praktikers reflektioner om ett av demokratins viktigaste verktyg”. Arkus, Vol 74 (9-17)

Brady, Henry E., Verba, Sidney, Schlozman, Kay Lehman, 1995. ”Beyond SES: A Resource Model of Political Participation”, American Political Science Review, Vol 89, Nr 2, s 271-294

Checkoway, Barry, 1994 ”Paul Davidoff and Advocacy Planning in Retrospect”, Journal of the American Planning Association”. Vol. 60, Nr 2, s139-143

Dahl, Robert Alan. ”Democracy and its Critics”. Yale University Press (1991)

Dialogguiden: Dialogguidens webbplats, om Region Skånes Skånepanel. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.dialogguiden.se/article/show/837>
Hämtdatum: 2017-04-26

Dalton, Russell 2008. ”Citizen Politics – Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies (5th ed)”, Washington: CQ Press

Dryzek, John S., 2000. ”Deliberative Democracy and Beyond – Liberals, Critics, Contestations”, Oxford: Oxford University Press

Freedom House, 2017. ”Freedom in the World 2017”, Washington: Freedom House

Fricker, Miranda, 2007. ”Epistemic Injustice – Power & the Ethics of Knowing”, Oxford: Oxford University Press

Fung, Archon, Wright, Erik Olin, 2001. ”Deepening Democracy: Innovations in Empowered Participatory Governance”. Politics and Society, vol 29, nr 1, 5-41.

Gilljam, Mikael, Karlsson, David & Sundell, Anders, 2010. ”Politik på hemmaplan – Tiotusen fullmäktigeledamöter tycker om politik och demokrati”. Stockholm: Kommentus

Held, David, 2006. ”Models of Democracy (3rd ed.)”. Stanford: Stanford University Press

Jackson, Patrick T., 2010. *“The conduct of inquiry in international relations: Philosophy of science and its implications for the study of world politics”*. New York: Routledge

Jennings, Kent M, 1979. ”*Another look at life cycle and political participation*”. American Journal of Political Science, vol 23, nr 4, s 755- 771

Karlsson, David, Gilljam, Mikael, 2015. ”*Den lokala demokratins utmaningar*” i SOU 2015:96 (red.), 2015. ”*Låt fler forma framtiden! Forskarantologi*”. Stockholm: SOU

Karlsson, Martin, Åström, Joachim, 2015. ”*Kan e-petitioner utveckla den representativa demokratin?*” i SOU 2015:96 (red.), 2015. ”*Låt fler forma framtiden! Forskarantologi*”. Stockholm: SOU

Leighley, Jan E, 1995. ”*Attitudes, Opportunities and Incentives: A Field Essay on Political Participation I Political Research Quarterly*”, Political Research Quarterly, Vol. 48, Nr. 1, s. 181-209

Lewin, Leif, 1980. ”*Åsiktsmässig och social representativitet*”. Statsvetenskaplig tidskrift. Vol. 83, Nr. 1, s 37-51

Lewin, Leif, 2007. ”*Statsvetenskapens grunder*”. Stockholm: SNS Förlag

Li, Kathy, Abelson, Julia, Giacomini, Mita, Contandriopoulos, Damien, 2015. ”*Conceptualizing the use of public involvement in health policy decision-making*”, Social science and medicine, Nr 138, s 14-21

Long, Scott J., Freese, Jeremy, 2006. ”*Regression Models for Categorical Dependent Variables Using Stata, 2nd Ed.*”. Texas: Stata Press

Lundström, Mats, 2009. ”*Demokrati*” i Beckman, Ludvig, Mörkenstam, Ulf (red.), 2009. ”*Politisk teori*”. Malmö: Liber AB

Milbrath, Lester W., Goel, Madan Lal, 1977. ”*Political participation: how and why do people get involved in politics?. 2. Ed*”. Chicago: Rand McNally college publ.

Novus 2017-01-26, ”*Viktigaste politiska frågan*”, Novus Group International AB

Pallant, Julie, 2010. ”*SPSS – Survival manual, 4th ed.*” Berkshire: Open University Press

Region Skåne, 2016a. ”*Remiss. Betänkande ”Låt fler forma framtiden*” (SOU 2016:5)”. Region Skåne, Regionstyrelsen 2016-06-02, dnr 1601181.

Region Skåne, 2016b. ”Reglemente för regionstyrelse, nämnder och revisorer i Region Skåne”. Region Skåne, Regionfullmäktige 2016-10-24-25, § 107, dnr 1402446

Region Skåne, 2017a. ”Undersökning om medborgarinflytande mellan valen i hälso- och sjukvården”. Region Skåne, hälso- och sjukvårdsnämnden 2017-01-27, dnr 1700438

Region Skåne, 2017b. ”Skånepanelen – Demokratiskt deltagande mellan valen” CMA Research för Region Skåne, 2017

Sanders, Lynn M, 1997, “Against deliberation”, Political theory, Vol 25, Nr 3, s 347-377

SOU 2000:1. ”En uthållig demokrati! - Politik för folkstyrelse på 2000-talet”. Stockholm: SOU

SOU 2016:5, ”Låt fler forma framtiden! – Betänkande av 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande”. Stockholm: SOU

Strömblad, Per, 2003. ”Politik på stadens skuggsida”. Uppsala: Uppsala Universitet

Svensk författningssamling 2010:900. Plan och bygglag.

Sveriges kommuner och landsting, 2015. ”Medborgardialoger, 250 exempel från Sverige”. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting

Tahvilzadeh, Nazem, 2015. ”Det våras för medborgardialoger” i SOU 2015:96 (red.), 2015. ”Låt fler forma framtiden! Forskarantologi”. Stockholm: SOU

Verba, Sidney, Norman, H. Nie, 1972. ”Participation in America – Political Democracy and Social Equality”. New York: Harper & Row

Verba, Sidney, Schlozman, Kay Lehman, Brady, Henry E., 1995. “Voice and Equality – Civic Voluntarism in American Politics”, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press

Verba, Sidney, Schlozman, Kay Lehman, Brady, Henry, Nie, Norman H., 1993. “Who Participates? What Do They Say?”. American Political Science Review Vol 87, Nr 2. s 303-18

Wide, Jessica & Gustafsson, Gunnel, 2001. “Lokal demokrati i förändring”. Stockholm: Svenska kommunförbundet

Young, Iris Marion, 2002. *Inclusion and Democracy*, Oxford: Oxford University Press

8 Appendix 1 – Datatabeller

8.1 Övergripande

8.1.1 Generell information om respondenterna

50% är kvinnor
52% har universitet eller högskoleutbildning
50% är yrkesverksamma, 43% är pensionärer
20% tjänar mer än 40 000 kr per månad
8% är under 35 år, 40% är över 66 år
89% har föräldrar från Sverige
15% har en funktionsnedsättning
30% politiskt till vänster, 50% till höger, 20% svarade ej på det
14% har en förtroendevald politiker som bekant
19% har tidigare deltagit i medborgardialog
82% uppger att de är troligt att de skulle påverka hälso- och sjukvården om det erbjöds ett sätt som passade dem
85% uppger att de vill påverka samhället i stort
67% tror att aktiviteter mellan valen kan påverka politiken
88% är teknikvana
88% har god vana av att uttrycka sig skriftligt

8.1.2 Översättning av nominala oberoendevariabler som förekommer i datatabellerna

Erfarenhet partipolitik

- 1: Ja, som förtroendevald i en politisk församling
- 2: Ja, som aktiv medlem i ett politiskt parti
- 3: Ja, som stödmedlem i ett politiskt parti
- 4: Nej

Medlemsaktivitet organisationer

- 1: Ja och jag är aktiv i organisationen (deltar på möten och aktiviteter)
- 2: Ja, som stödmedlem
- 3: Nej

8.1.3 Samtliga variabler

Tabell 1a – Samtliga variabler

Variable	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Ålder	2792	1	7	4.83	1.491
Kön	2788	1	2	1.5	0.5
Sysselsättning	2787	1	6	3.01	1.118
Föräldrars ursprung	2784	1	5	1.22	0.759
Utbildningsnivå	2781	1	5	3.92	1.004
Årsinkomst	2547	1	7	3.54	1.519
Mängd fritid	2695	1	5	2.51	1.195
Vårdbehov	2766	1	4	3.27	0.755
Funktionsnedsätt	2736	1	4	3.65	0.951
Erfarenhet av partipolitik	2702	1	4	3.21	1.144
Politisk färg	2248	1	2	1.62	0.484
Intresse av samhällspåverkan	2742	1	4	1.88	0.621
Kunskap om vårdfrågor	2747	1	4	2.54	0.689
Medlemsaktivitet i organisationer	2721	1	3	2.18	0.844
Tilltro mellanvalsaktiviteter	2749	1	4	2.15	0.789
Tilltro påverkan via allmänna val	2701	1	4	2.68	0.755
Tilltro påverkan via politiska partier	2436	1	4	2.61	0.746
Befintliga påverkansmöjligheter	2554	1	4	3.18	0.643
Abstraktion måltider	2724	1	4	2.53	0.873
Abstraktion resurser	2760	1	4	1.66	0.705
Abstraktion öppettider	2766	1	4	1.98	0.738
Abstraktion regi	2749	1	4	1.79	0.779
Abstraktion närhet eller regionalt	2721	1	3	1.62	0.527
Abstraktion framtiden eller nu	2698	1	3	1.54	0.54
Påverka vårdpolitik	2750	1	4	1.83	0.741
Tid att påverka	2569	1	5	2.86	1.084
Ekonomisk ersättning	2691	1	5	2.84	0.873
Träffa deltagare	2692	1	5	2.2	0.9
Träffa politiker	2695	1	5	2.1	0.967
Träffa experter	2709	1	5	1.78	0.836
Diskutera	2714	1	5	2.03	0.898
Deltagande hemifrån	2676	1	6	3.46	1.507
Formulering av alternativ	2681	1	5	2.7	0.837
Omröstning	2649	1	5	2.59	0.815

<i>Skede i processen</i>	2620	1	5	2.29	1.288
<i>Representation</i>	2681	1	5	2.33	0.782
<i>Skriftligt</i>	2738	1	4	1.83	0.731
<i>Muntligt</i>	2741	1	4	2.14	0.814
<i>Exponering</i>	2631	1	4	2.25	0.781
<i>Teknik</i>	2752	1	4	1.73	0.694

8.2 Hypotes 1

Tabell 2a – Frekvenstabell Tid att påverka (bivariat tolkning)

Type	Utfall	Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Mer än 4 timmar per månad	1896	68	74
	Mindre än 4 timmar per månad	673	24	26
	Total	2569	92	100
Missing	System	226	8	
Total		2795	100	

Tabell 2b - Chi2-test mängden fritid och mängden tid att påverka

Chi-Square Tests	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	131.731a	16.000	0.000
Likelihood Ratio	139.152	16.000	0.000
Linear-by-Linear Association	69.375	1.000	0.000
N of Valid Cases	2504		

	Symmetric Measures	Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	0.229	0.000
	Cramer's V	0.115	0.000
N of Valid Cases		2504.000	

Tabell 2c – Modellsammanfattning logistisk regression, tid att påverka

-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1879.079a	0.249	0.366

Tabell 2d – Logistisk regression, tid att påverka

<i>Variables in the Equation</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>	<i>95% C.I. for EXP(B) Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Ålder</i>	-0.262	0.062	0.000	0.770	0.681	0.869
<i>Kön</i>	-0.059	0.127	0.640	0.942	0.735	1.208
<i>Utbildningsnivå</i>	-0.058	0.067	0.385	0.943	0.827	1.076
<i>Årsinkomst</i>	0.032	0.049	0.514	1.032	0.938	1.136
<i>Vårdbehov</i>	0.125	0.177	0.482	1.133	0.800	1.604
<i>Erfarenhet av partipolitik</i>			0.511			
<i>Erfarenhet av partipolitik(1)</i>	0.103	0.174	0.555	1.108	0.788	1.558
<i>Erfarenhet av partipolitik(2)</i>	-0.118	0.174	0.498	0.889	0.631	1.251
<i>Erfarenhet av partipolitik(3)</i>	-0.256	0.229	0.263	0.774	0.495	1.212
<i>Intresse av samhällspåverkan</i>	0.476	0.111	0.000	1.610	1.296	2.001
<i>Påverka vårdpolitik</i>	1.552	0.099	0.000	4.719	3.886	5.730
<i>Medlemsaktivitet i organisationer</i>			0.209			
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(1)</i>	-0.098	0.145	0.500	0.907	0.682	1.205
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(2)</i>	0.180	0.144	0.210	1.197	0.903	1.586
<i>Mängd fritid</i>	0.066	0.064	0.305	1.068	0.942	1.211
<i>Tilltro mellanvalsaktiviteter</i>	0.272	0.079	0.001	1.312	1.124	1.531
<i>Sysselsättning</i>			0.129			
<i>Sysselsättning(Yrkesverksam)</i>	0.162	0.514	0.753	1.176	0.429	3.221
<i>Sysselsättning(Sjukskriven)</i>	-1.975	1.170	0.091	0.139	0.014	1.374
<i>Sysselsättning(Pensionär)</i>	-0.080	0.527	0.879	0.923	0.328	2.596
<i>Sysselsättning(Studerande)</i>	0.061	0.665	0.927	1.063	0.289	3.915
<i>Sysselsättning(Annat)</i>	0.822	0.643	0.201	2.276	0.645	8.030
<i>Constant</i>	-4.687	0.789	0	0.009		

8.3 Hypotes 2

Tabell 3a – Frekvenstabell, politiskt exponering (bivariat tolkning)

	<i>Exponering</i>	<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>
<i>Valid</i>	Bekvämt	1754	63	67
	Obekvämt	877	31	33
	Total	2631	94	100
<i>Missing</i>	System	164	6	
<i>Total</i>		2795	100	

Tabell 3b – Modellsammanfattning regression, politisk exponering

<i>-2 Log likelihood</i>	<i>Cox & Snell R Square</i>	<i>Nagelkerke R Square</i>
2291.527 ^a	0.184	0.258

Tabell 3c – Logistisk regression, politisk exponering

<i>Variables in the Equation</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>	<i>95% C.I.for EXP(B) Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Ålder</i>	0.006	0.042	0.883	1.006	0.927	1.092
<i>Kön</i>	0.606	0.111	0.000	1.833	1.473	2.28
<i>Utbildningsnivå</i>	-0.041	0.058	0.487	0.96	0.856	1.077
<i>Årsinkomst</i>	-0.201	0.042	0.000	0.818	0.753	0.888
<i>Mängd fritid</i>	0.073	0.053	0.173	1.075	0.969	1.194
<i>Vårdbehov</i>	0.04	0.151	0.793	1.04	0.774	1.399
<i>Erfarenhet av partipolitik</i>			0.000			
<i>Erfarenhet av partipolitik(1)</i>	-0.769	0.169	0.000	0.463	0.333	0.645
<i>Erfarenhet av partipolitik(2)</i>	-0.537	0.16	0.001	0.585	0.427	0.8
<i>Erfarenhet av partipolitik(3)</i>	-0.508	0.198	0.010	0.602	0.408	0.888
<i>Intresse av samhällspåverkan</i>	0.879	0.105	0.000	2.408	1.959	2.959
<i>Medlemsaktivitet i organisationer</i>			0.017			
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(1)</i>	-0.362	0.129	0.005	0.697	0.541	0.897
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(2)</i>	-0.061	0.127	0.629	0.94	0.733	1.206
<i>Påverka vårdpolitik</i>	0.288	0.083	0.001	1.333	1.134	1.568
<i>Kunskap om vårdfrågor</i>	0.267	0.086	0.002	1.307	1.103	1.548
<i>Diskutera</i>	0.258	0.063	0.000	1.294	1.143	1.465
<i>Constant</i>	-4.249	0.581	0.000	0.014		

8.4 Hypotes 3 och 4

Tabell 4a – Frekvenstabell teknisk kunnande (bivariat tolkning)

	<i>Tekniskt kunnande</i>	<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>
<i>Valid</i>	<i>Bekvä</i> m	2468	88	90
	<i>Obekvä</i> m	284	10	10
	<i>Total</i>	2752	98	100
<i>Missing</i>	<i>System</i>	43	2	

Total	2795	100
-------	------	-----

Tabell 4b – Frekvenstabell deltagandets plats

	<i>Deltagandets plats</i>	<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>
<i>Valid</i>	Hemifrån	1102	39	41
	Region Skånes lokaler	542	19	20
	Likgiltigt	958	34	36
	Vill inte påverka alls	74	3	3
	Total	2676	96	100
<i>Missing</i>	System	119	4	
<i>Total</i>		2795	100	

Tabell 4c – Korstabell, tekniskt kunnande och deltagandets plats

		<i>Deltagandets plats</i>				
		Hemifrån	Annan plats	Likgiltig	Vill inte påverka alls	Total
<i>Tekniskt kunnande</i>	Mycket bekväm	448	162	405	29	1044
	Bekväm	535	298	470	32	1335
	Obekväm	87	61	65	4	217
	Mycket obekväm	17	16	13	6	52
<i>Total</i>		1087	537	953	71	2648

Tabell 4d - Chi²-test teknisk bekväm och deltagandes plats

	<i>Value</i>	<i>df</i>	<i>Asymptotic Significance (2-sided)</i>
<i>Pearson Chi-Square</i>	48.600a	9	0.000
<i>Likelihood Ratio</i>	41.969	9	0.000
<i>Linear-by-Linear Association</i>	0.105	1	0.746
<i>N of Valid Cases</i>	2648		

		<i>Symmetric Measures</i>	<i>Value</i>	<i>Approximate Significance</i>
<i>Nominal by Nominal</i>	Phi		0.135	0.000
	Cramer's V		0.078	0.000
	<i>N of Valid Cases</i>		2648	

Tabell 4e – Modellsammanfattning regression, teknikbekvämlighet

<i>-2 Log likelihood</i>	<i>Cox & Snell R Square</i>	<i>Nagelkerke R Square</i>
1260.595a	0.063	0.136

Tabell 4f – Logistisk regression, teknikbekvämlighet

<i>Variables in the Equation</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>	<i>95% C.I. for EXP(B)</i> <i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Ålder</i>	0.445	0.075	0.000	1.561	1.347	1.807
<i>Kön</i>	0.232	0.166	0.162	1.261	0.911	1.746
<i>Utbildningsnivå</i>	-0.338	0.083	0.000	0.714	0.606	0.839
<i>Årsinkomst</i>	-0.162	0.070	0.021	0.851	0.742	0.976
<i>Vårdbehov</i>	0.331	0.246	0.177	1.393	0.861	2.253
<i>Erfarenhet av partipolitik</i>			0.893			
<i>Erfarenhet av partipolitik(1)</i>	0.148	0.222	0.505	1.159	0.750	1.792
<i>Erfarenhet av partipolitik(2)</i>	-0.066	0.238	0.782	0.936	0.587	1.493
<i>Erfarenhet av partipolitik(3)</i>	0.016	0.274	0.952	1.017	0.594	1.741
<i>Intresse av samhällspåverkan</i>	0.227	0.147	0.122	1.255	0.941	1.673
<i>Påverka vårdpolitik</i>	0.112	0.120	0.352	1.118	0.884	1.414
<i>Medlemsaktivitet i organisationer</i>			0.137			
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(1)</i>	-0.196	0.191	0.305	0.822	0.566	1.195
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(2)</i>	0.209	0.184	0.256	1.233	0.859	1.768
<i>Mängd fritid</i>	0.001	0.079	0.988	1.001	0.858	1.168
<i>Deltagande hemifrån</i>			0.097			
<i>Deltagande (Från annan plats än hemmet)</i>	0.470	0.195	0.016	1.600	1.092	2.345
<i>Deltagande (Likgiltig)</i>	0.079	0.183	0.665	1.082	0.756	1.548
<i>Deltagande (Vill ej delta)</i>	0.124	0.446	0.781	1.132	0.473	2.712
<i>Constant</i>	-4.577	0.870	0.000	0.010		

Tabell 4g – Modellsammanfattning regression, deltagandets plats

<i>Pseudo R-Square</i>	
<i>Cox and Snell</i>	0.182
<i>Nagelkerke</i>	0.203
<i>McFadden</i>	0.087

Tabell 4h – Logistisk regression, deltagandets plats

	<i>B</i>	<i>Std. Error</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>	<i>95% C.I for Exp(B)</i> <i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Annan plats än hemmet</i>						
Intercept	-2.508	0.717	0.000			
Ålder	0.039	0.051	0.445	1.040	0.941	1.149
Kön	0.371	0.130	0.004	1.449	1.123	1.869
Utbildningsnivå	0.134	0.068	0.049	1.143	1.000	1.306
Årsinkomst	0.028	0.048	0.566	1.028	0.935	1.130
Vårdbehov	0.450	0.184	0.014	1.568	1.094	2.247

Likgiltiga	Intresse av samhällspåverkan	-0.209	0.219	0.340	0.811	0.528	1.246
	Påverka vårdpolitik	-0.229	0.095	0.016	0.795	0.660	0.958
	Mängd fritid	-0.084	0.062	0.176	0.919	0.814	1.039
	Teknik	0.437	0.096	0.000	1.548	1.283	1.867
	Funktionsnedläggning	0.269	0.189	0.155	1.308	0.903	1.894
	Exponering	-0.385	0.092	0.000	0.680	0.568	0.815
	[Medlemsaktivitet i organisationer=1]	0.480	0.146	0.001	1.616	1.215	2.150
	[Medlemsaktivitet i organisationer=2]	-0.189	0.154	0.219	0.828	0.612	1.119
	[Medlemsaktivitet i organisationer=3]	0b	.	.	.	.	.
	[Erfarenhet av partipolitik=1]	-0.286	0.178	0.108	0.751	0.529	1.065
	[Erfarenhet av partipolitik=2]	0.064	0.179	0.722	1.066	0.750	1.514
	[Erfarenhet av partipolitik=3]	-0.041	0.215	0.850	0.960	0.630	1.464
	[Erfarenhet av partipolitik=4]	0b	.	.	.	.	.
	Intercept	-1.393	0.605	0.021			
	Ålder	0.012	0.043	0.783	1.012	0.931	1.100
	Kön	0.257	0.110	0.020	1.293	1.042	1.606
	Utbildningsnivå	0.057	0.058	0.319	1.059	0.946	1.185
	Årsinkomst	0.127	0.040	0.002	1.135	1.050	1.228
	Vårdbehov	0.423	0.152	0.005	1.527	1.133	2.058
	Intresse av samhällspåverkan	-0.228	0.185	0.219	0.796	0.554	1.145
	Påverka vårdpolitik	-0.208	0.080	0.009	0.812	0.694	0.950
	Mängd fritid	-0.123	0.053	0.020	0.884	0.798	0.981
	Teknik	0.138	0.085	0.103	1.148	0.973	1.355
	Funktionsnedläggning	0.415	0.166	0.012	1.514	1.094	2.096
	Exponering	-0.390	0.078	0.000	0.677	0.581	0.789
	[Medlemsaktivitet i	0.429	0.126	0.001	1.536	1.200	1.966

	organisationer=1]						
	[Medlemsaktivitet i organisationer=2]	0.007	0.127	0.958	1.007	0.785	1.291
	[Medlemsaktivitet i organisationer=3]	0b	.	.	.	.	.
	[Erfarenhet av partipolitik=1]	-0.076	0.146	0.603	0.927	0.696	1.234
	[Erfarenhet av partipolitik=2]	0.160	0.152	0.293	1.173	0.871	1.580
	[Erfarenhet av partipolitik=3]	-0.035	0.186	0.852	0.966	0.671	1.391
	[Erfarenhet av partipolitik=4]	0b	.	.	.	.	.
<i>Vill inte påverka alls</i>	Intercept	-7.972	2.141	0.000			
	Ålder	-0.195	0.144	0.174	0.822	0.621	1.090
	Kön	-0.860	0.393	0.029	0.423	0.196	0.915
	Utbildningsnivå	-0.072	0.193	0.711	0.931	0.637	1.360
	Årsinkomst	0.099	0.136	0.465	1.104	0.846	1.440
	Vårdbehov	0.466	0.580	0.422	1.594	0.511	4.970
	Intresse av samhällspåverkan	1.533	0.380	0.000	4.630	2.199	9.750
	Påverka vårdpolitik	2.485	0.278	0.000	12.001	6.956	20.707
	Mängd fritid	-0.272	0.175	0.119	0.762	0.541	1.072
	Teknik	-0.061	0.283	0.831	0.941	0.540	1.640
	Funktionsnedläggning	-0.455	0.531	0.392	0.635	0.224	1.797
	Exponering	-0.159	0.230	0.489	0.853	0.543	1.339
	[Medlemsaktivitet i organisationer=1]	0.161	0.445	0.717	1.175	0.491	2.810
	[Medlemsaktivitet i organisationer=2]	0.060	0.421	0.887	1.062	0.465	2.424
	[Medlemsaktivitet i organisationer=3]	0b	.	.	.	.	.
	[Erfarenhet av partipolitik=1]	-0.749	0.620	0.227	0.473	0.140	1.593

[Erfarenhet av partipolitik=2]	-0.223	0.566	0.694	0.800	0.264	2.426
[Erfarenhet av partipolitik=3]	-1.286	1.084	0.236	0.276	0.033	2.315
[Erfarenhet av partipolitik=4]	0b	.	.	.	.	.

Ref.kat:
Hemifrån

8.5 Hypotes 5 och 6

Tabell 5a – Frekvenstabell, skriftlig framställning (bivariat tolkning)

	<i>Skriftligt</i>	<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>
<i>Valid</i>	Bekvä	2333	84	85
	Obekvä	405	15	15
	Total	2738	98	100
<i>Missing</i>	System	57	2	
<i>Total</i>		2795	100	

Tabell 5b – Frekvenstabell, muntlig framställning

	<i>Retoriskt</i>	<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>
<i>Valid</i>	Bekvä	1976	71	72
	Obekvä	765	27	28
	Total	2741	98	100
<i>Missing</i>	System	54	2	
<i>Total</i>		2795	100	

Tabell 5c - Chi²-test, retorisk och skriftlig framställning

<i>Chi-Square Tests</i>	<i>Value</i>	<i>df</i>	<i>Asymptotic Significance (2-sided)</i>
<i>Pearson Chi-Square</i>	749.979a	9	0.000
<i>Likelihood Ratio</i>	701.716	9	0.000
<i>Linear-by-Linear Association</i>	508.35	1	0.000
<i>N of Valid Cases</i>	2728		

	Symmetric Measures	Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	0.524	0.000
	Cramer's V	0.303	0.000
N of Valid Cases		2728	

Tabell 5d – Modellsammanfattning logistisk regression, skriftlig framställning

<i>-2 Log likelihood</i>	<i>Cox & Snell R Square</i>	<i>Nagelkerke R Square</i>
1598.090a	0.114	0.204

Tabell 5e – Logistisk regression, skriftlig framställning

<i>Variables in the Equation</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>	<i>95% C.I. for EXP(B)</i> <i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Ålder</i>	0.163	0.055	0.003	1.177	1.057	1.310
<i>Kön</i>	-0.054	0.141	0.702	0.948	0.719	1.249
<i>Utbildningsnivå</i>	-0.693	0.074	0.000	0.500	0.433	0.577
<i>Årsinkomst</i>	-0.195	0.057	0.001	0.823	0.735	0.921
<i>Vårdbehov</i>	-0.016	0.188	0.932	0.984	0.681	1.421
<i>Erfarenhet av partipolitik</i>			0.621			
<i>Erfarenhet av partipolitik(1)</i>	-0.199	0.214	0.352	0.820	0.539	1.246
<i>Erfarenhet av partipolitik(2)</i>	-0.012	0.201	0.953	0.988	0.667	1.465
<i>Erfarenhet av partipolitik(3)</i>	-0.277	0.266	0.298	0.758	0.450	1.277
<i>Intresse av samhällspåverkan</i>	0.492	0.121	0.000	1.636	1.289	2.076
<i>Påverka vårdpolitik</i>	0.330	0.097	0.001	1.390	1.149	1.682
<i>Medlemsaktivitet i organisationer</i>			0.121			
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(1)</i>	-0.234	0.159	0.141	0.791	0.579	1.081
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(2)</i>	-0.311	0.169	0.065	0.733	0.526	1.020
<i>Mängd fritid</i>	0.156	0.066	0.018	1.169	1.027	1.330
<i>Constant</i>	-1.138	0.663	0.086	0.320		

Tabell 5f – Modellsammanfattning logistisk regression, muntlig framställning

<i>-2 Log likelihood</i>	<i>Cox & Snell R Square</i>	<i>Nagelkerke R Square</i>

2373.173a | 0.138 | 0.199

Tabell 5g – Logistisk regression, muntlig framställning

<i>Variables in the Equation</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>	<i>95% C.I. for EXP(B)</i> <i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Ålder</i>	-0.085	0.040	0.036	0.919	0.849	0.994
<i>Kön</i>	0.477	0.109	0.000	1.612	1.302	1.996
<i>Utbildningsnivå</i>	-0.393	0.057	0.000	0.675	0.604	0.755
<i>Årsinkomst</i>	-0.270	0.043	0.000	0.764	0.702	0.831
<i>Vårdbehov</i>	0.083	0.149	0.579	1.086	0.811	1.456
<i>Erfarenhet av partipolitik</i>			0.011			
<i>Erfarenhet av partipolitik(1)</i>	-0.476	0.165	0.004	0.621	0.449	0.859
<i>Erfarenhet av partipolitik(2)</i>	-0.328	0.159	0.039	0.721	0.528	0.984
<i>Erfarenhet av partipolitik(3)</i>	-0.013	0.186	0.945	0.987	0.685	1.422
<i>Intresse av samhällspåverkan</i>	0.538	0.095	0.000	1.712	1.420	2.064
<i>Påverka vårdpolitik</i>	0.233	0.077	0.002	1.263	1.087	1.467
<i>Medlemsaktivitet i organisationer</i>			0.000			
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(1)</i>	-0.570	0.130	0.000	0.566	0.438	0.731
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(2)</i>	0.025	0.123	0.841	1.025	0.805	1.305
<i>Mängd fritid</i>	0.029	0.052	0.581	1.029	0.929	1.140
<i>Constant</i>	-0.315	0.509	0.535	0.730		

8.6 Hypotes 7, 8 och 9

Tabell 6a – Frekvenstabell, temporal abstraktion (bivariat tolkning)

<i>Abstraktion temporal</i>		<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>
<i>Valid</i>	Vårdens utveckling på sikt	1305	47	49
	Vården som erbjuds nu	1335	48	51
	Total	2640	95	100
<i>Missing</i>	System	155	6	
<i>Total</i>		2795	100	

Tabell 6b – Frekvenstabell, geografisk abstraktion (bivariat tolkning)

<i>Abstraktion geografisk</i>		<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>
-------------------------------	--	------------------	----------------	----------------------

<i>Valid</i>	Frågor om vården i närheten	1098	39	41
	Frågor om vården i hela Region Skåne	1566	56	59
	Total	2664	95	100
<i>Missing</i>	System	131	5	
<i>Total</i>		2795	100	

Tabell 6c - Chi²-test, Temporal och geografisk abstraktion

<i>Chi-Square Tests</i>	<i>Value</i>	<i>df</i>	<i>Asymptotic Significance (2-sided)</i>	<i>Exact Sig. (2- sided)</i>	<i>Exact Sig. (1- sided)</i>
<i>Pearson Chi-Square</i>	69.467a	1	0.000		
<i>Continuity Correction^b</i>	68.807	1	0.000		
<i>Likelihood Ratio</i>	69.85	1	0.000		
<i>Fisher's Exact Test</i>				0.000	0.000
<i>Linear-by-Linear Association</i>	69.44	1	0.000		
<i>N of Valid Cases</i>	2627				

	<i>Symmetric Measures</i>	<i>Value</i>	<i>Approximate Significance</i>
<i>Nominal by Nominal</i>	Phi	-0.163	0.000
	Cramer's V	0.163	0.000
<i>N of Valid Cases</i>		2627.000	

Tabell 6d – Modellsammanfattning logistisk regression, geografisk abstraktion

<i>-2 Log likelihood</i>	<i>Cox & Snell R Square</i>	<i>Nagelkerke R Square</i>
2882.408a	0.062	0.083

Tabell 6e – Logistisk regression, geografisk abstraktion

<i>Variables in the Equation</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>	<i>95% C.I. for EXP(B) Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Ålder</i>	-0.119	0.037	0.001	0.888	0.827	0.954
<i>Kön</i>	0.018	0.096	0.854	1.018	0.843	1.229
<i>Utbildningsnivå</i>	0.244	0.050	0.000	1.276	1.157	1.407
<i>Årsinkomst</i>	0.045	0.035	0.203	1.046	0.976	1.121
<i>Mängd fritid</i>	-0.012	0.046	0.795	0.988	0.902	1.082
<i>Vårdbehov</i>	-0.146	0.133	0.273	0.864	0.666	1.122
<i>Erfarenhet av partipolitik</i>			0.116			

<i>Erfarenhet av partipolitik(1)</i>	0.088	0.134	0.510	1.092	0.840	1.419
<i>Erfarenhet av partipolitik(2)</i>	-0.196	0.132	0.139	0.822	0.634	1.066
<i>Erfarenhet av partipolitik(3)</i>	-0.282	0.164	0.086	0.754	0.547	1.040
<i>Intresse av samhällspåverkan</i>	-0.341	0.086	0.000	0.711	0.601	0.841
<i>Medlemsaktivitet i organisationer</i>			0.726			
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(1)</i>	0.040	0.109	0.716	1.040	0.840	1.288
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(2)</i>	0.090	0.113	0.424	1.094	0.877	1.365
<i>Påverka vårdpolitik</i>	-0.322	0.072	0.000	0.725	0.630	0.834
<i>Constant</i>	1.316	0.456	0.004	3.728		

Tabell 6f – Modellsammanfattning logistisk regression, temporal abstraktion

<i>-2 Log likelihood</i>	<i>Cox & Snell R Square</i>	<i>Nagelkerke R Square</i>
2950.198a	0.057	0.077

Tabell 6g – Logistisk regression, temporal abstraktion

<i>Variables in the Equation</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>	<i>95% C.I. for EXP(B)</i>	<i>Upper</i>
					<i>Lower</i>	
<i>Ålder</i>	0.213	0.036	0.000	1.237	1.153	1.328
<i>Kön</i>	0.404	0.095	0.000	1.497	1.243	1.804
<i>Utbildningsnivå</i>	-0.137	0.049	0.005	0.872	0.791	0.960
<i>Årsinkomst</i>	-0.046	0.034	0.177	0.955	0.892	1.021
<i>Mängd fritid</i>	-0.005	0.046	0.913	0.995	0.910	1.088
<i>Vårdbehov</i>	-0.134	0.130	0.306	0.875	0.678	1.130
<i>Erfarenhet av partipolitik</i>			0.955			
<i>Erfarenhet av partipolitik(1)</i>	0.010	0.129	0.935	1.011	0.785	1.301
<i>Erfarenhet av partipolitik(2)</i>	0.072	0.131	0.581	1.075	0.831	1.390
<i>Erfarenhet av partipolitik(3)</i>	-0.008	0.162	0.959	0.992	0.722	1.362
<i>Intresse av samhällspåverkan</i>	0.332	0.084	0.000	1.393	1.181	1.644
<i>Medlemsaktivitet i organisationer</i>			0.455			
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(1)</i>	-0.124	0.107	0.248	0.883	0.715	1.090
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(2)</i>	-0.101	0.110	0.361	0.904	0.728	1.123
<i>Påverka vårdpolitik</i>	0.045	0.071	0.526	1.046	0.911	1.201
<i>Constant</i>	-1.301	0.447	0.004	0.272		

Tabell 6h – Frekvenstabell, komplexa frågor (bivariat tolkning)

<i>Komplexa frågor</i>		<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>
<i>Valid</i>	<i>Intresserad</i>	4777	85.5	86.7
	<i>Ointresserad</i>	732	13.1	13.3
	<i>Total</i>	5509	98.6	100
<i>Missing</i>	<i>System</i>	81	1.4	
<i>Total</i>		5590	100	

Tabell 6i – Frekvenstabell, icke komplexa frågor (bivariat tolkning)

	<i>Icke komplexa frågor</i>	<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>
<i>Valid</i>	Intresserad	3550	63.5	64.7
	Ointresserad	1940	34.7	35.3
	Total	5490	98.2	100
<i>Missing</i>	System	100	1.8	
<i>Total</i>		5590	100	

Tabell 6j - Chi²-test, komplexa och icke-komplexa frågor

<i>Chi-Square Tests</i>	<i>Value</i>	<i>df</i>	<i>Asymptotic Significance (2-sided)</i>	<i>Exact Sig. (2- sided)</i>	<i>Exact Sig. (1- sided)</i>
<i>Pearson Chi-Square</i>	40.367a	1.000	0.000		
<i>Continuity Correction^b</i>	39.838	1.000	0.000		
<i>Likelihood Ratio</i>	39.187	1.000	0.000		
<i>Fisher's Exact Test</i>				0.000	0.000
<i>Linear-by-Linear Association</i>	40.359	1.000	0.000		
<i>N of Valid Cases</i>	5434				

<i>Symmetric Measures</i>	<i>Value</i>	<i>Approximate Significance</i>
<i>Nominal by Nominal</i>	Phi	0.086
	Cramer's V	0.086
<i>N of Valid Cases</i>		5434

Tabell 6k – Modellsammanfattning logistisk regression, komplexa frågor

<i>-2 Log likelihood</i>	<i>Cox & Snell R Square</i>	<i>Nagelkerke R Square</i>
1285.009a	0.115	0.233

Tabell 6l – Logistisk regression, komplexa frågor

<i>Variables in the Equation</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>	<i>95% C.I. for EXP(B) Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Ålder</i>	-0.369	0.057	0.000	0.691	0.618	0.774
<i>Kön</i>	-0.585	0.162	0.000	0.557	0.405	0.765
<i>Utbildningsnivå</i>	0.027	0.084	0.747	1.028	0.871	1.212
<i>Årsinkomst</i>	0.056	0.056	0.319	1.058	0.947	1.181
<i>Mängd fritid</i>	-0.029	0.076	0.702	0.971	0.837	1.127
<i>Vårdbehov</i>	0.559	0.257	0.029	1.748	1.058	2.891

<i>Erfarenhet av partipolitik</i>			0.571			
<i>Erfarenhet av partipolitik(1)</i>	0.007	0.236	0.975	1.007	0.634	1.600
<i>Erfarenhet av partipolitik(2)</i>	0.294	0.215	0.171	1.341	0.881	2.042
<i>Erfarenhet av partipolitik(3)</i>	-0.021	0.302	0.944	0.979	0.542	1.769
<i>Intresse av samhällspåverkan</i>	0.884	0.134	0.000	2.419	1.859	3.148
<i>Medlemsaktivitet i organisationer</i>			0.497			
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(1)</i>	-0.183	0.187	0.328	0.833	0.577	1.202
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(2)</i>	-0.179	0.187	0.341	0.836	0.579	1.208
<i>Påverka vårdpolitik</i>	0.844	0.106	0.000	2.326	1.889	2.864
<i>Constant</i>	-4.414	0.792	0.000	0.012		

Tabell 6m – Modellsammanfattning logistisk regression, icke komplexa frågor

<i>-2 Log likelihood</i>	<i>Cox & Snell R Square</i>	<i>Nagelkerke R Square</i>
2824.105a	0.141	0.188

Tabell 6n – Logistisk regression, icke-komplexa frågor

<i>Variables in the Equation</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp(B)</i>	<i>95% C.I. for EXP(B)</i>	<i>Upper</i>
					<i>Lower</i>	
<i>Ålder</i>	-0.294	0.038	0.000	0.745	0.692	0.802
<i>Kön</i>	-0.474	0.098	0.000	0.623	0.513	0.755
<i>Utbildningsnivå</i>	0.104	0.051	0.043	1.109	1.003	1.226
<i>Årsinkomst</i>	0.128	0.036	0.000	1.136	1.060	1.218
<i>Mängd fritid</i>	0.033	0.047	0.486	1.033	0.942	1.133
<i>Vårdbehov</i>	0.457	0.136	0.001	1.579	1.211	2.061
<i>Erfarenhet av partipolitik</i>			0.121			
<i>Erfarenhet av partipolitik(1)</i>	0.146	0.133	0.272	1.157	0.892	1.503
<i>Erfarenhet av partipolitik(2)</i>	0.309	0.136	0.023	1.363	1.043	1.779
<i>Erfarenhet av partipolitik(3)</i>	-0.003	0.166	0.984	0.997	0.720	1.379
<i>Intresse av samhällspåverkan</i>	0.546	0.087	0.000	1.726	1.455	2.047
<i>Medlemsaktivitet i organisationer</i>			0.766			
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(1)</i>	0.042	0.111	0.708	1.042	0.838	1.296
<i>Medlemsaktivitet i organisationer(2)</i>	-0.048	0.114	0.673	0.953	0.763	1.191
<i>Påverka vårdpolitik</i>	0.537	0.073	0.000	1.711	1.484	1.973
<i>Constant</i>	-1.613	0.464	0.001	0.199		

9 Appendix 2 – Följebrev och enkätundersökning

9.1 Följebrev

Nedanstående meddelande nådde Skånepanelens deltagare via e-post, inklusive en webblänk för att besvara enkäten.

Skånepanelen - Demokratiskt deltagande mellan valen

Välkommen, efter ett längre uppehåll, till en ny omgång i Skånepanelen!

Sedan starten hösten 2013 har deltagarna i Skånepanelen bidragit med synpunkter och erfarenheter till Region Skånes politiker inom en rad områden – hälso- och sjukvården, kollektivtrafiken, kulturen, klimatet och Skånes utveckling, för att nämna några exempel. Under 2017 byter vi leverantör och hoppas att du även efter denna undersökning vill fortsätta att delta i Skånepanelens undersökningar!

Ja, jag vill fortsätta att delta i Skånepanelen!

Nej, jag vill inte delta

Denna frågeomgång handlar om demokratiskt deltagande mellan valen. Att rösta i de allmänna valen eller att engagera sig i ett politiskt parti är två sätt att påverka politiken, men vi vill nu undersöka hur du vill kunna påverka hälso- och sjukvårdspolitiken i Region Skåne mellan valen.

Deltagande mellan valen kan t.ex. innebära att delta på möten med politiker och diskutera, rösta via internet, bidra med ett politiskt förslag som en motion eller diskutera med politiker på internetforum. Formerna för hur du vill påverka politiken och politikerna i Region Skåne kan se ut på många sätt, vilket vi undersöker med den här enkäten.

Resultaten från enkäten ger Region Skånes politiker viktig kunskap om hur skåningarna vill påverka hälso- och sjukvårdspolitiken, så att fler kan komma till tals med sina åsikter och erfarenheter i framtiden.

Du svarar anonymt och alla svar/resultat redovisas på gruppnivå.

Angela Everbäck, ordförande i Region Skånes demokratiberedning

9.2 Enkätundersökningens samtliga frågor

Q1 Hur gammal är du?

- 1 16-25
- 2 26-35
- 3 36-45
- 4 46-55
- 5 56-65
- 6 66-75
- 7 76-85
- 8 86+
- 9 Vill ej uppge

Q2 Är du...?

- 1 Man
- 2 Kvinna
- 3 Vill ej uppge

Q3 Vilken kommun är du folkbokförd i?

- 1 Bjuv
- 2 Bromölla
- 3 Burlöv
- 4 Båstad
- 5 Eslöv
- 6 Helsingborg
- 7 Hässleholm
- 8 Höganäs
- 9 Hörby
- 10 Höör
- 11 Klippan
- 12 Kristianstad
- 13 Kävlinge
- 14 Landskrona
- 15 Lomma
- 16 Lund
- 17 Malmö
- 18 Osby
- 19 Perstorp
- 20 Simrishamn
- 21 Sjöbo

- 22 Skurup
- 23 Staffanstorp
- 24 Svalöv
- 25 Svedala
- 26 Tomelilla
- 27 Trelleborg
- 28 Vellinge
- 29 Ystad
- 30 Åstorp
- 31 Ängelholm
- 32 Örkelljunga
- 33 Östra Göinge
- 34 Ej folkbokförd i Region Skåne

Vilka frågor är du intresserad av?

- Q4 Hur intresserad är du av att påverka frågor inom områden som rör...
- Q4_1 Måltidsutbud på sjukhus
  - Q4_2 Prioritering av resurser inom hälso- och sjukvården
  - Q4_3 Vårdcentralers öppettider
  - Q4_4 Om vården ska drivas i privat eller offentlig regi
    - 1 Mycket intresserad
    - 2 Intresserad
    - 3 Inte särskilt intresserad
    - 4 Inte alls intresserad
    - 5 Vet ej/vill ej uppge
- Q5 Vilken typ av frågor vill du helst påverka?
- 1 Frågor om vården i min närhet
  - 2 Frågor om vården i hela Region Skåne
  - 3 Jag vill inte påverka alls
  - 4 Vet ej/vill ej uppge
- Q6 Vilken typ av frågor vill du helst påverka?
- 1 Frågor om hur vården ska utvecklas på sikt
  - 2 Frågor om vården som erbjuds nu
  - 3 Jag vill inte påverka alls
  - 4 Vet ej/vill ej uppge
- Q7 Om du gavs möjlighet att påverka hälso- och sjukvårdspolitiken på ett sätt som passade dig, hur troligt är det då att du skulle göra det?
- 1 Mycket troligt
  - 2 Troligt
  - 3 Inte särskilt troligt
  - 4 Inte alls troligt

- 5 Vet ej/vill ej uppge
- Q8 Ungefär hur mycket av din fritid kan du ägna dig åt att påverka hälso- och sjukvårdspolitiken?
- 1 Mer än 8 timmar per månad
  - 2 4 till 8 timmar per månad
  - 3 1 till 4 timmar per månad
  - 4 Mindre än 1 timme per månad
  - 5 Ingen tid
  - 6 Vet ej/vill ej uppge
- Om du skulle vara med och påverka hälso- och sjukvårdspolitiken på din fritid, hur viktigt är det för dig att...
- Q9
- Q9_1 ...få ekonomisk ersättning för att delta?
- Q9_2 ...träffa andra människor för att diskutera?
- Q9_3 ...träffa politiker?
- Q9_4 ...kunna få svar på frågor från (icke-politiska) experter?
- 1 Mycket viktigt
  - 2 Viktigt
  - 3 Inte särskilt viktigt
  - 4 Inte alls viktigt
  - 5 Jag vill inte påverka alls
  - 6 Vet ej/ vill ej uppge
- Om du skulle vara med och påverka hälso- och sjukvårdspolitiken, hur viktigt är det då att få göra det genom att diskutera med andra?
- Q10
- 1 Mycket viktigt
  - 2 Viktigt
  - 3 Inte särskilt viktigt
  - 4 Inte alls viktigt
  - 5 Jag vill inte påverka alls
  - 6 Vet ej/vill ej uppge
- Q11 Var passar det dig att delta och påverka ifrån?
- 1 Enbart hemifrån
  - 2 Helst hemifrån
  - 3 Enbart från annan plats än hemmet, t.ex. Region Skånes lokaler
  - 4 Helst från annan plats än hemmet, t.ex. Region Skånes lokaler
  - 5 Det spelar ingen roll
  - 6 Jag vill inte påverka alls
  - 7 Vet ej/vill ej uppge
- Q12 Hur vill du helst påverka när det gäller förslag att ta ställning till?
- 1 Jag vill själv formulera förslagen
  - 2 Jag vill formulera förslagen med andra
  - 3 Jag vill ha flera färdiga förslag välja mellan
  - 4 Jag vill ha ett fåtal färdiga förslag att välja mellan
  - 5 Jag vill inte påverka alls

- 6 Vet ej/vill ej uppge
- Q13 Hur vill du helst påverka när det gäller att rösta eller diskutera?
- 1 Enbart intresserad av diskussion
  - 2 Mest intresserad av diskussion, men även av röstning
  - 3 Mest intresserad av röstning, men även av diskussion
  - 4 Enbart intresserad av röstning
  - 5 Jag vill inte påverka alls
  - 6 Vet ej/vill ej uppge
- Q14 I vilket skede av processen vill du delta?
- 1 Jag vill helst påverka tidigt i politikernas diskussioner
  - 2 Jag vill helst påverka när det finns ett förslag till beslut
  - 3 Jag vill helst påverka när man utvärderar beslutet
  - 4 Jag vill helst vara med löpande under hela processen
  - 5 Jag vill inte påverka alls
  - 6 Vet ej/vill ej uppge
- Q15 Hur vill du helst påverka politiska beslut i hälso- och sjukvården?
- 1 Genom att rösta på politiska partier som representerar mina åsikter
  - 2 Genom att vara med och diskutera och på så vis påverka politikerna
  - 3 Genom att i sakfrågor rösta på det förslag jag tycker bäst om
  - 4 Jag vill inte påverka alls
  - 5 Annat sätt
  - 6 Vet ej/vill ej uppge

Bakgrundsfrågor för tydligare resultat

För att dina svar på föregående frågor ska ge oss en bättre förståelse av hur olika grupper ser på sina möjligheter att påverka, ställer vi nu ett antal bakgrundsfrågor till dig. Det är bland annat frågor om din bakgrund, din hälsa och hur du ser på dig själv som person.

- Q16 Vilken är din huvudsakliga sysselsättning just nu?
- 1 Arbetsökande
  - 2 Yrkesverksam
  - 3 Sjukskriven
  - 4 Pensionär
  - 5 Studerande
  - 6 Annat
  - 7 Vill ej uppge
- Q17 Var är dina föräldrar födda?
- 1 I Sverige
  - 2 I norden men utanför Sverige
  - 3 I Europa men utanför norden
  - 4 Utanför Europa
  - 5 Inget av svarsalternativen stämmer för mig

- 6 Vill ej uppge
- Q18 Vilken är den högsta utbildningen du har eller som du för närvarande studerar till?
- 1 Ingen avslutad utbildning
  - 2 Grundskola eller motsvarande
  - 3 Gymnasium eller motsvarande
  - 4 Universitet, högskola eller motsvarande, 3 år eller mindre
  - 5 Universitet, högskola eller motsvarande, mer än 3 år
  - 6 Vill ej uppge
- Q19 Vad har du för årsinkomst innan skatt?
- 1 Mindre än 120 000 kr (Högst 10 000 kr/månad)
  - 2 120 000 - 240 000 kr (10 000 - 20 000 kr per månad)
  - 3 240 000 - 360 000 kr (20 000 - 30 000 kr per månad)
  - 4 360 000 - 480 000 kr (30 000 - 40 000 kr per månad)
  - 5 480 000 - 600 000 kr (40 000 - 50 000 kr per månad)
  - 6 600 000 - 720 000kr (50 000 - 60 000 kr per månad)
  - 7 Mer än 720 000 kr (Mer än 60 000 kr per månad)
  - 8 Vet ej/vill ej uppge
- Q20 Hur mycket fritid har du? Dvs. vaken tid där du själv har utrymme att prioritera vad du vill göra.
- 1 Mer än 10 timmar per dag
  - 2 Mer än 6 timmar per dag
  - 3 Mer än 3 timmar per dag
  - 4 Mer än 1 timme per dag
  - 5 Mindre än 1 timme per dag
  - 6 Vet ej/vill ej uppge
- Q21 Hur ser dina och/eller nära anhörigas vårdbehov ut?
- 1 Mycket omfattande vårdbehov
  - 2 Omfattande vårdbehov
  - 3 Måttliga vårdbehov
  - 4 Små eller inga vårdbehov
  - 5 Vet ej/vill ej uppge
- Q22 Har du någon funktionsnedsättning?
- 1 Ja, främst påverkas min fysiska funktionsförmåga
  - 2 Ja, främst påverkas min psykiska funktionsförmåga
  - 3 Ja, främst påverkas min intellektuella funktionsförmåga
  - 4 Nej
  - 5 Vill ej uppge

Nu kommer fyra frågor om hur du tycker det är att uttrycka dig på olika sätt

- Q23 Hur bekväm är du med...
- Q23_1 ...att skriftligt uttrycka ett resonemang?
- Q23_2 ...att uttrycka dig muntligt inför andra?

- Q23_3 ...att förmedla vad du tycker i politiska frågor för andra?
- Q23_4 ...att använda digital teknik, som datorer/internet/appar?
- 1 Mycket bekväm
  - 2 Bekväm
  - 3 Obekväm
  - 4 Mycket obekväm
  - 5 Vet ej/vill ej uppge

Frågor om dina erfarenheter av politik och påverkan

Nu kommer ett avslutande stycke om dina erfarenheter av politik och påverkan. Precis som innan så svarar du helt anonymt och alla svar/resultat redovisas på gruppnivå.

- I vilken utsträckning tror du att människors åsikter och engagemang mellan valen kan leda till politisk förändring?
- Q24
- 1 I stor utsträckning
  - 2 I viss utsträckning
  - 3 I liten utsträckning
  - 4 Inte alls
  - 5 Vet ej/vill ej uppge
- Q25 Har du eller någon i din nära bekantskapskrets erfarenhet av partipolitiskt engagemang?
- 1 Ja, som förtroendevald i en politisk församling
  - 2 Ja, som aktiv medlem i ett politiskt parti
  - 3 Ja, som stödmedlem i ett politiskt parti
  - 4 Nej
  - 5 Vet ej/vill ej uppge
- Q26 Har du tidigare deltagit i medborgardialog eller liknande aktivitet där du kan påverka politiker?
- 1 Ja
  - 2 Nej
  - 3 Vet ej/vill ej uppge
- Q27 Hur ser du på din politiska färg?
- 1 Tydligt till vänster
  - 2 Något till vänster
  - 3 Något till höger
  - 4 Tydligt till höger
  - 5 Vet ej/vill ej uppge
- Q28 Hur intresserad är du generellt av att påverka samhället?
- 1 Mycket intresserad
  - 2 Intresserad
  - 3 Inte särskilt intresserad
  - 4 Inte alls intresserad
  - 5 Vet ej/vill ej uppge
- Q29 Hur väl insatt är du i hälso- och sjukvårdsfrågor?

- 1 Mycket väl insatt
  - 2 Insatt
  - 3 Inte särskilt insatt
  - 4 Inte alls insatt
  - 5 Vet ej/vill ej uppge
- Q30 Är du medlem i en eller flera intresseorganisationer, ideella organisationer eller andra föreningar?
- 1 Ja och jag är aktiv i organisationen (deltar på möten och aktiviteter)
  - 2 Ja, som stödmedlem
  - 3 Nej
  - 4 Vet ej/vill ej uppge
- Q31 Vilka möjligheter anser du att du har att påverka hälso- och sjukvårdspolitiken...
- Q31_1 ...genom allmänna val?
- Q31_2 ...genom engagemang i ett politiskt parti?
- Q31_3 ...i nuläget?
- 1 Mycket goda möjligheter
  - 2 Goda möjligheter
  - 3 Dåliga möjligheter
  - 4 Mycket dåliga/obefintliga möjligheter
  - 5 Vet ej/vill ej uppge

- Sedan starten hösten 2013 har deltagarna i Skånepanelen bidragit med synpunkter och erfarenheter till Region Skånes politiker inom en rad områden – hälso- och sjukvården, kollektivtrafiken, kulturen, klimatet och Skånes utveckling, för att nämna några exempel. Under 2017 byter vi leverantör och hoppas att du även efter denna undersökning vill fortsätta att delta i Skånepanelens undersökningar!
- Q32
- 1 Ja, jag vill fortsätta att delta i Skånepanelen
  - 2 Nej, jag vill inte delta

Tack för den här gången!

Ett stort tack för att du har tagit dig tid att svara på frågorna! Du får ett mail av oss, när resultatet av undersökningen är klart.

Vill du läsa mer om medborgares inflytande mellan valen, kan du hitta förslag på dessa i demokratiutredningens färska rapport (Låt fler forma framtiden, SOU 2016:5).

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/01/sou-20165/>